

**Sveučilište Jurja Dobrile u Puli /
Centar za kulturološka i
povijesna istraživanja
socijalizma**

**6. MEĐUNARODNI
ZNANSTVENI SKUP
SOCIJALIZAM
NA KLUPI**

**Juraj Dobrila University of Pula /
Centre for Cultural and
Historical Research
of Socialism**

**6TH INTERNATIONAL
CONFERENCE
SOCIALISM ON
THE BENCH**

KRIZE I REFORME CRISES AND REFORMS

PULA, 28 — 30/09/2023

6. međunarodni znanstveni skup Socijalizam na klupi
KRIZE I REFORME
Knjiga sažetaka

6th International Conference Socialism on the Bench
CRISES AND REFORMS
Book of Abstracts

Biblioteka Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
CeKaPISarnica, svezak br. 21

Nakladnik
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Za nakladnika
prof. dr. sc. Marinko Škare

Urednici izdanja
Anita Buhin
Igor Duda

Lektura i korektura sažetaka
Anita Buhin

Lektura sažetaka na engleskom jeziku
Chiara Bonfiglioli

Naslovnica
Nikola Križanac

ISBN 978-953-377-035-2

Skup je organiziran uz potporu

6. MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP
SOCIJALIZAM NA KLUPI
Krize i reforme
Pula, 28–30. rujna 2023.
KNJIGA SAŽETAKA

6TH INTERNATIONAL CONFERENCE
SOCIALISM ON THE BENCH
Crises and Reforms
Pula, September 28–30, 2023
BOOK OF ABSTRACTS

Pula 2023.

S A D R Ź A J
C O N T E N T S

Poziv na sudjelovanje / Call for papers	5
Program skupa / Conference Programme	9
Sažeci / Abstracts	22
Sudionici / Participants	65

POZIV NA SUDJELOVANJE
CALL FOR PAPERS

Međunarodni znanstveni skupovi pod nazivom Socijalizam na klupi održavaju se u organizaciji Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma (CKPIS) u dvogodišnjem ritmu od 2013. godine. Stotinjak sudionika po skupu do sada se okupljalo oko različitih glavnih tema: Kulturološke i povijesne interpretacije jugoslavenskoga i postjugoslavenskih društava (2013), Socijalizam: izgradnja i razgradnja (2015), Komunisti i komunističke partije: politike, akcije, debate (2017), Kontinuiteti i inovacije (2019) te Antifašizam (2021). Izabrani radovi obično se objavljuju dvije godine nakon skupa (<https://www.unipu.hr/ckpis/cekapisarnica>).

Tema sljedeće konferencije su KRIZE I REFORME. Društva državnog i tržišnog socijalizma prolazila su kroz brojne prilagodbe u nastojanjima za unaprjeđivanjem vladajućeg sustava. Ponekad je motivacija za promjenama proizlazila iz ideološke evolucije sustava i sveopće modernizacije, no okidač je mogla biti i kriza u određenom području, primjerice porast nezaposlenosti, niska industrijska produktivnost, neredovita opskrba, neodgovarajući porezni sustav i sustav socijalne skrbi, iseljavanje, zastarjeli kurikulum, manjak sredstava za kulturu ili neučinkovita lokalna samouprava. Krizu se moglo priznavati ili poricati, odgađati ili ubrzavati. Reforma je mogla biti općeprihvaćena ili bolna mjera, uspjeh ili poraz. Ovaj poziv za sudjelovanje zanimaju sve moguće krajnosti i bogatstvo nijansi između njih, drugim riječima ključni i prijelomni događaji jednako kao i minijaturne strukture sa svojim problemima i rješenjima. Nadamo se da će izlaganja, među ostalim, dati odgovore na sljedeća pitanja: koji su bili razlozi za političku, društvenu, financijsku ili neku drugu krizu; tko su bili akteri krize i jesu li ujedno bili i čimbenici promjene koji su osmišljavali i primjenjivali reformu; je li kriza iskorištena kao prilika za značajniji preobražaj; jesu li reforme donijele napredak ili prouzročile kaos u poznatom i uhodanom poretku; kako su krize i reforme predstavljene javnosti i kako su te procese vidjele različite društvene skupine i njihovo svakodnevno okruženje.

Cilj naših skupova, kao i cjelokupnog djelovanja Centra, ostaje isti: jačanje suradnje među znanstvenicima s bliskim istraživačkim interesima, uočavanje tematskih, metodoloških i interpretacijskih podudarnosti, upoznavanje različitih tumačenja, poticanje dijaloga i novih istraživanja.

Jeziči skupa su hrvatski (i međusobno razumljivi jezici) i engleski. Sudionici drža izlaganja u trajanju od 15 minuta. Prihvaćamo individualne prijave, ali moguće je naznačiti želju za okupljanjem u određeni panel. Moguće je predložiti i održavanje predstavljanja knjiga i okruglih stolova. Imena troje pozvanih predavača bit će naknadno objavljena.

Skup će se održati na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli i u partnerstvu sa Zakladom Rosa Luxemburg SEE. Kotizacija se ne naplaćuje. Organizator osigurava jedan obrok dnevno te popust u preporučenom hotelu, a sudionici sami snose trošak putovanja i smještaja.

Rok za prijavu je 1. travnja 2023. godine. Online prijavni obrazac dostupan je online. Do 30. travnja uslijedit će obavijest o prihvaćanju izlaganja, a do 30. lipnja bit će objavljen raspored izlaganja.

Dodatne informacije potražite na mrežnoj stranici
https://www.unipu.hr/ckpis/socijalizam_na_klupi/2023
ili pišite na ckpis.conf@gmail.com.

Veselimo se vašim prijavama!

Organizacijski odbor
Anita Buhin, Igor Duda, Lada Duraković, Tina Filipović,
Boris Koroman, Andrea Matošević, Sara Žerić

The series of biennial international conferences Socialism on the Bench (Socijalizam na klupi) have been organised since 2013 by the Centre for Cultural and Historical Research of Socialism (CKPIS), at the Juraj Dobrila University of Pula. Around a hundred participants per conference have been gathering to discuss different main themes: Cultural and Historical Interpretations of Yugoslav and Post-Yugoslav Societies (2013), Socialism: Construction and Deconstruction (2015), Communists and Communist Parties: Policies, Actions, Debates (2017), Continuities and Innovations (2019), and Antifascism (2021). A selection of papers is usually published two years after the conference (<https://www.unipu.hr/ckpis/cekapisarnica>).

This time the theme is defined as CRISES AND REFORMS. State socialist and market socialist societies went through a series of adaptations while trying to enhance the performance of the system in power. Sometimes the motivation for these changes was a matter of ideological evolution of the system and general modernization, but now and then the trigger was a specific crisis in a certain sector, such as unemployment growth, low industrial productivity, irregular supply, inadequate tax or social welfare systems, emigration, outdated curricula, lack of funding for culture or maybe ineffective local administration. A crisis could be admitted or denied, postponed or

accelerated. A reform could be a popular or a painful measure, a success or a defeat. The conference call is interested in all these extremes and the panoply of shades in between, in other words both in large scale watersheds and miniature structures of problems and their solutions. We hope the papers will provide answers to the following questions and more: what are the reasons for political, social, financial and other crises; who are the actors of crises and are they also the agents of change who design and implement reforms; are the crises used as opportunities for larger transformations; do reforms bring improvements or cause chaos in the known and established order; how are crises and reforms presented to the public and what is the perception of these processes among different social groups including the everyday surroundings.

The goal of our conferences, as well as the entire mission of the Centre, remains the same: strengthening the cooperation among scholars with similar research interests, revealing thematic, methodological and theoretical similarities, getting to know different interpretations, enhancing dialogue and new research.

The conference languages are Croatian (and mutually understandable languages) and English. Participants' presentation time is 15 minutes. We accept individual applications, but it is possible to indicate the desire to participate in a specific panel. It is also possible to suggest events like book launches and round tables. Names of the three invited keynote speakers will be announced in due time.

The conference will be held at the Juraj Dobrila University of Pula and in partnership with the Rosa Luxemburg Foundation SEE. There is no conference fee. Conference organizers will provide a meal per day and arrange a discount at the recommended hotel. Participants will have to arrange their own trip and accommodation.

Application deadline is April 1, 2023. Application form is available online. By April 30, applicants will be notified about the acceptance of their proposal. By June 30, the conference programme will be published.

For more information, please visit the conference website https://www.unipu.hr/ckpis/en/socialism_on_the_bench/2023, or contact us at ckpis.conf@gmail.com.

We are looking forward to your submissions!

Organizing Committee

*Anita Bubin, Igor Duda, Lada Duraković, Tina Filipović,
Boris Koroman, Andrea Matošević, Sara Žerić*

PROGRAM SKUPA
CONFERENCE PROGRAMME

MJESTO ODRŽAVANJA SKUPA/ *CONFERENCE VENUE*

Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković (FET), Sveučilište Jurja Dobrile u Puli / *Faculty of Economy and Tourism Dr. Mijo Mirković (FET), Juraj Dobrila University of Pula, Preradovićeva 1, Pula*

Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

Dvorane / *Rooms 302, 303, 403, 404*

REGISTRACIJA I STANKE/ *REGISTRATION AND BREAKS*

kod glavnog ulaza na FET, ispred dvorane Pula /
by the FET main entrance, in front of the Lecture Hall Pula

RUČAK / *LUNCH*

Studentski restoran / *Student restaurant, ulaz iz / entrance from Preradovićeva 28*

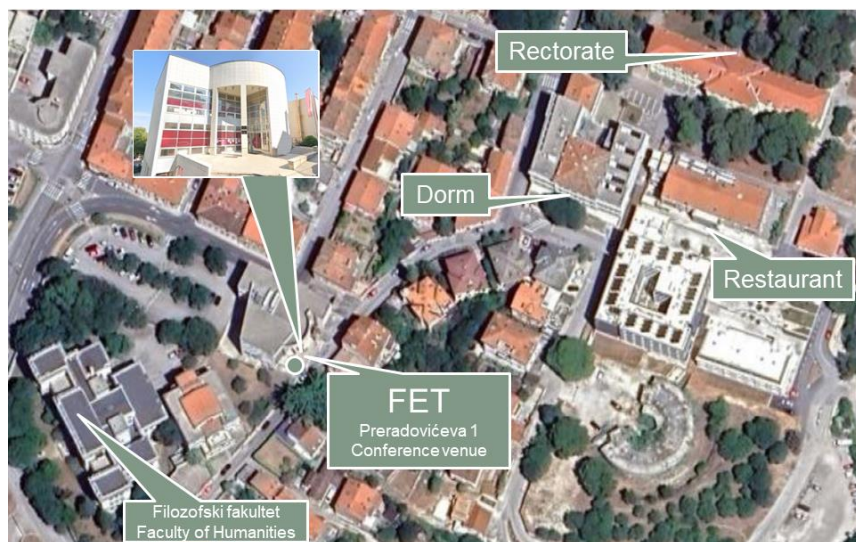
IZLAGANJA I PREDAVANJA/ *PRESENTATIONS AND KEYNOTES*

Panels: 15 minutes per presentation and 45 minutes for the panel discussion.

Keynotes: 45 minutes plus discussion max 30 minutes.

MREŽNA STRANICA/ *WEB-PAGE*

https://www.unipu.hr/ckpis/socijalizam_na_klupi/2023

ČETVRTAK / THURSDAY, 10.00-12.15

10.00 FET, Dvorana Pula / *FET, Lecture Hall Pula*
OTVORENJE / OPENING

10.15 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*
PREDSTAVLJANJE KNJIGE / *BOOK LAUNCH*

ZBORNIK 5. SOCIJALIZMA NA KLUPI /
5TH SOCIALISM ON THE BENCH EDITED VOLUME

Lada Duraković, Andrea Matošević, ur., *Antifašizam*, Srednja Europa i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2023.

Sudjeluju / *Participating*: ILDIKO ERDEI, DAMIR AGIČIĆ, LADA DURAKOVIĆ,
ANDREA MATOŠEVIĆ

11.15 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*
PLENARNO PREDAVANJE / *KEYNOTE*

LILIJANA BURCAR
Reproductive Rights as Human Rights in the SFRY

ČETVRTAK / THURSDAY, 12.45-14.30

12.45-14.30 Room 303
PARTIJA I DRŽAVA / *THE PARTY AND THE STATE*

Moderator: Magdalena Najbar-Agičić

PETAR ŽARKOVIĆ

Reforma partije i kriza jugoslovenskog autoritarizma

EDVIN PEZO

(Ne)mogućnosti reformisanja državne bezbjednosti u socijalističkoj Jugoslaviji

NIKOLINA MOKRICKI, DAMIR STRUČIĆ

Kriza i reorganizacija obavještajno-sigurnosnog sustava SFRJ nakon Brijunskog plenuma

12.45-14.30 Room 403

SUBNOR / *SUBNOR*

Moderator: Iva Jelušić

JOHN PAUL NEWMAN

Welfare Provision for Disabled Veterans in Tito's Yugoslavia

JELENA ĐUREINOVIĆ

Veterans' Internationalism and Yugoslav Aid to African Liberation Movements:
Prosthetics, Orthopaedics and Rehabilitation

TINA FILIPOVIĆ

Svehrvatska pomirba ili AVNOJ-ska Jugoslavija?: SUBNOR Hrvatske u kriznim
godinama političke tranzicije

SVEN MILEKIĆ

„Ne želimo postati novi SUBNOR“: odbojnost branitelja iz Domovinskog rata prema
borcima NOR-a usprkos sličnostima

12.45-14.30 Room 404

NON-ALIGNED TIES THAT BIND? EXPLORATIONS INTO A CONNECTED HISTORY OF YUGOSLAV-ZAMBIAN RELATIONS DURING THE COLD WAR

Moderator: Paul Stubbs

GORAN MUSIĆ

Doing Socialist Business in the Global South: Energoprojekt Managers in Zambia and Peru

RORY ARCHER

Sex, Health and Modes of Masculinities among the Yugoslav Workforce in Postcolonial Africa

IMMANUEL R. HARISCH

Paving the Way for Diplomatic Contacts? Exploring Connections between Zambian and Yugoslav Trade Unions in the Early 1960s

13.00 Room 302

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK TALK

Aida Ličina Ramić, Sabina Veladžić, ur., *Zamišljanje žene. O ideološkim i kulturnim konceptima ženskog roda u povijesti Bosne i Hercegovine*, Heinrich-Böll-Stiftung Sarajevo, 2023.

Sudjeluju / *Participating*: IVANA DOBRIVOJEVIĆ TOMIĆ, SARA ŽERIĆ, AIDA LIČINA RAMIĆ, SABINA VELADŽIĆ

14.30 Studentski restoran / *Student restaurant*

RUČAK / LUNCH

ČETVRTAK / THURSDAY, 16.00-18.15

16.00-18.15 Room 303

JAVNO MNIJENJE I MEDIJI / PUBLIC OPINION AND THE MEDIA

Moderator: Anita Buhin

SAŠO SLAČEK BRLEK

From Victory to Victory to the Final Defeat: How Citizens of the Socialist Republic of Slovenia Perceived the Legitimacy of Socialism in Yugoslavia and the League of Communists

NINA ŽNIDARŠIČ

Does Self-Governing Socialism Know the Public? On the Public, its (Non)creation and Crises in Socialist Yugoslavia

LUKA SAVČIĆ

Jugoslovenska propagandna delatnost u inostranstvu kroz „Publicističko-izdavački zavod Jugoslavija“ pedesetih godina

MAGDALENA NAJBAR-AGIČIĆ

Suton socijalističke Jugoslavije kroz prizmu lokalnih medija

SABINA VELADŽIĆ

Tumačenja bosanskohercegovačkih manifestacija jugoslovenske krize u bosansko-hercegovačkoj omladinskoj štampi i diskursu partijske inteligencije 1988–1990.

MARKO MUSTAPIĆ, IVAN ĐORĐEVIĆ, DINO VUKUŠIĆ

Sport, nacionalizam i medijska konstrukcija zbilje: Treća titula prvaka svijeta u košarci usred vrhunca jugoslavenske političke krize

16.00-18.15 Room 403

SAMOUPRAVLJANJE / SELF-MANAGEMENT

Moderator: Sara Žerić

DANIJELA VELIMIROVIĆ

Od centralizovanog do decentralizovanog modela: traganje za idealnim oblicima socijalističke trgovine (1945–1959)

PAVLE ANTONIJEVIĆ

Između permanentne krize i reforme: jugoslovensko samoupravljanje i Zakon o udruženom radu (1976)

NESA VREČER

People's Voices in Times of Reform in the Early Seventies

IGOR DUDA

„A nekada je bila čast čak i pozive raznositi“: Reforme koje nisu uspjele i kraj socijalizma u Jugoslaviji

16.00-18.15 Room 404

DECENTERED COOPERATION AND EXCHANGE: THE NON-ALIGNED MOVEMENT AND SOCIALIST YUGOSLAVIA AFTER 1974

Moderator: Goran Musić

PAUL STUBBS

Intermesticity, Socialist Yugoslavia and the Non-Aligned Movement: Self-Management, Self-Determination and Self-Reliance in Crisis Conditions

TAMARA BJAŽIĆ KLARIN

Građevinska poduzeća u kontekstu društvenih reformi i kriza socijalističke Jugoslavije: slučaj zagrebačke Industrogradnje, Tehnike i Tempa

LJILJANA KOLEŠNIK

Utjecaj društvenih i ekonomskih reformi na jugoslavenske prakse kulturne razmjene s nesvrstanim zemljama i pitanje razvojnih potencijala kulture

SANJA SEKELJ

Structures of Yugoslav International Cultural Exchange during the 1980s

HELENA STOLNIK TRENKIĆ

Crisis of Narratives, Reform of History: Moving from the Eastern Bloc to the Non-Aligned World in Yugoslav History Textbooks 1945–1982

17.00 Room 302

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK TALK

Andrea Roknić Bežanić, *Riječke studentske godine 1968.-1971.*, Sveučilište u Rijeci, 2021.

Sudjeluju / *Participating*: DARKO DUKOVSKI, IVA MILOVAN DELIĆ, BRUNO RAGUŽ, ANDREA ROKNIĆ BEŽANIĆ

ČETVRTAK / THURSDAY, 18.30

18.30 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK LAUNCH

Igor Duda, ur., *Mikrosocijalizam. Mikrostrukture jugoslavenskoga socijalizma u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih*, Srednja Europa i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2023.

Sudjeluju / *Participating*: GORAN MUSIĆ, DAMIR AGIČIĆ, IGOR DUDA, CHIARA BONFIGLIOLI, ANITA BUHIN, TINA FILIPOVIĆ, MAGDALENA NAJBAR-AGIČIĆ, SAŠA VEJZAGIĆ

PETAK / FRIDAY, 9.00-11.30

9.00-11.30 Room 303 DRUŠTVENO-EKONOMSKA PITANJA / SOCIO-ECONOMIC ISSUES Moderator: Rory Archer
IVANA DOBRIVOJEVIĆ TOMIĆ Vesnici krize: Radnički štrajkovi u Jugoslaviji
SAŠA VEJZAGIĆ Stabilizacija kao posljednji krik AVNOJ-skog projekta: Poslovno-ekonomske prilike u 1980-ima i rad velikih poslovnih poduzeća na primjerima Industrogradnje i GK Međimurja
NIKOLA VOJNOVIĆ Hrvatski turizam u jugoslavenskoj krizi 1981–1990.
MLADEN ZOBEC To the Northwest! Labour Migrations of Albanian Workers to Slovenia and Croatia after WWII
SARA ŽERIĆ Reforma carinskih olakšica kao prilika za povratak jugoslavenskih gastarbajtera
EMILJA CVETKOVIĆ Između „otvorenih vrata“ i „izdaje socijalizma“: Reforme propisa o stranim ulaganjima u Jugoslaviji 1980-ih godina
ZDRAVKO MATIĆ, DAMIR STRUČIĆ Ekonomska kriza u Jugoslaviji kao posljedica iseljavanja iz socijalističke Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata
9.00-11.30 Room 403 UMJETNOST I KRIZA / ART AND CRISIS Moderator: Boris Koroman
SRĐAN ĐUROVIĆ, TIJANA MATIJEVIĆ (Kritika), kriza, revolucija, reforma: Stara i nova konceptualna arhitektura
VESNA VUKOVIĆ Povijest proizvodnje umjetnosti: Slučaj Galerije Događanja
IVA JELUŠIĆ People's Liberation War, Fun, and Change
PETJA GRAFENAUER, DAŠA TEPINA Social Movements in Slovenia from the Sixties until Today: Utopia and Revolt
ANA STOJANOSKA The Beginning of the End – The Eighties of the Last Century in Macedonian theater
9.00-11.30 Room 404 JUGOSLAVIJA: POGLED IZ VANA I MEĐUNARODNI ODNOSI / YUGOSLAVIA: A LOOK FROM THE OUTSIDE AND INTERNATIONAL RELATIONS Moderator: Jelena Đureinović
MILAN SOVILJ Tekstovi u emigrantskom listu <i>Poruka</i> iz Londona o stanju jugoslovenskog društva i države 1950-ih godina
MARTA HARASIMOWICZ Na putu: (Ponovno) otkrivanje Jugoslavije u čehoslovačkoj publicistici u reformskom razdoblju 1968. godine
ŽIGA SMOLIĆ Jugoslavija i „krizni“ trenuci palestinske revolucije 1967–1983.
YUGUANG ZHOU Perception of the Late-Seventies SFRY in China: Yugoslavia as an Inspiration for Chinese Reforms?

KATARINA BEŠIREVIĆ

American Soft Power in the Times of Yugoslav Crises of the Eighties and Early Nineties in the *Pregled Journal*

BOEL BENT

Western Dissident Supporters and Reform of "the Really Existing Socialism"

9.00-11.30 Room 302

MUZIČKA OMLADINA JUGOSLAVIJE I KRIZA „LEGITIMNE KULTURE“ OSAMDESETIH / MUSIC YOUTH OF YUGOSLAVIA AND THE CRISIS OF "LEGITIMATE CULTURE" IN THE 1980s

Moderator: Lada Duraković

IVANA VESIĆ

Alienation, Escapism and a Search for Spiritual Grounding: Yugoslav Youth's Turning Away from Dominant Social Values and "Legitimate Culture"

SONJA CVETKOVIĆ

Muzička omladina između projektovanih zahteva socijalističkog društva i realnosti kulturnog i muzičkog života na periferiji: Studija slučaja Muzičke omladine Niša

VESNA SARA PENO

The Promotion of Church Music through the Activities of the Musical Youth of Yugoslavia

JULIJANA PAPAZOVA, ELENI NOVAKOVSKA

Zastupljenost rok i džez muzike u programima Muzičke omladine Makedonije (1974–1990)

SONJA ZDRAVKOVA-DŽEPAROSKA

Politička kriza u posljednjem desetljeću Jugoslavije i reakcije analizirane kroz djelovanje Muzičke omladine Makedonije

VANJA GRBOVIĆ

Opera na programu Muzičke omladine Jugoslavije: Nestajanje tokom 1980-ih

PETAK / FRIDAY, 12.00-14.30

12.00 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PLENARNO PREDAVANJE / KEYNOTE

JOSIP TICA

Transition Reforms, Economic Growth and Inequality

13.30 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK TALK

Zvonimir Stopić, Jure Ramšak, Liang Zhanjun, Jože Pirjevec, eds., *China, Yugoslavia, and Socialist Worldmaking: Convergences and Divergences*, ZRS Koper, 2023.
Sudjeluju / *Participating*: PAUL STUBBS, JURE RAMŠAK, ZVONIMIR STOPIĆ

14.30 Studentski restoran / *Student restaurant*

RUČAK / LUNCH

PETAK / FRIDAY, 16.00-18.30

16.00-18.30 Room 303 POLITIKA I DRUŠTVO OSAMDESETIH / POLITICS AND SOCIETY IN THE 1980s Moderator: Anita Buhin
SMILJANA MILINKOV, DINKO GRUHONJIĆ Pedeset godina od Ustava Vojvodine: Od razvijene autonomije u Jugoslaviji do zaostale pokrajine u Srbiji
DAVOR PAUKOVIĆ „Nestranački pluralizam“: Posljednji pokušaj demokratizacije jugoslavenskog socijalizma
BENJAMIN PERASOVIĆ, MARKO MUSTAPIĆ, IVAN HRSTIĆ Jugoslavenska kriza 1980-ih i nastanak navijačke subkulture: Što talijanski <i>ultrasi</i> i engleski <i>casualsi</i> imaju s tim?
ALEKSANDAR RANKOVIĆ Queering the Socialist Crisis: Transformation and Change in Yugoslavia from the Perspective of Gay-Lesbian Activists
DRAGAN POPOVIĆ Srpski nacionalizam i reforme u Jugoslaviji 1980–1990: Od prikrivene koristi do otvorenog neprijateljstva

16.00-18.30 Room 403 EKONOMSKA POLITIKA / ECONOMIC POLICY Moderator: Saša Vejzagić
MILIVOJ BEŠLIN Privredne reforme u Jugoslaviji 1962. i 1965: Pokušaji kreiranja tržišnog socijalizma
MARIJANA KARDUM Leadership and Reform: The Case of Savka Dabčević Kučar
DOMAGOJ MIHALJEVIĆ Making of the Yugoslav Market: The Role of International Economic Institutions in Shaping the Character of Yugoslav Economy
POTJEH STOJANOVIĆ Crisis in Economic Thought in Socialist Yugoslavia? On the Attempts of a Neoclassical-Marxist Reconciliation
ANDREA ROKNIĆ BEŽANIĆ, BRUNO RAGUŽ Koksara Bakar: Krize i (neuspješna) rješenja
SHKUMBIN MISINI Empiric Analysis of Economic Performance Index for the European Union

16.00-18.30 Room 404 CRISES AND TURMOIL: CZECHOSLOVAKIA AND HUNGARY Moderator: Milan Sovilj
PETER VUKMAN Land Reform, Collectivization, Hungarians and South Slavs in the Baja Triangle (1945–1956)
LUBOŠ STUDENÝ Socialist Trials, Capitalist Foundations
KRISTÓF NAGY, MÁRTON SZARVAS Reaction as Progress in Cultural Institutions: Crisis and Polarization in Culture in Late-Socialist Hungary
MAREK MIKUŠ Personal Financial Services in Socialist Czechoslovakia: Mapping the Field

16.00-18.30 Room 302

MUZIČKA OMLADINA U HRVATSKOJ / MUSIC YOUTH IN CROATIA

Moderator: Sonja Zdravkova-Džeparoska

JELKA VUKOBRATOVIĆ

Omladina i gramofonske ploče: Krize jugoslavenske glazbene industrije 1950-ih

LADA DURAKOVIĆ

Entuzijazam kao pokretač rada na glazbenom prosvjeđivanju: Pulski ogranak Muzičke omladine (1963–1973)

ANA ČORIĆ

Školski radio kao edukativna platforma rada Muzičke omladine: Analiza emisija i sjećanja radijskih autora

PETAK / FRIDAY, 19.00

19.00 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK LAUNCH

Igor Duda, *Socijalizam na kućnom pragu. Mjesna zajednica i svakodnevica društvenog samoupravljanja u Jugoslaviji, Srednja Europa i Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2023.*

Sudjeluju / *Participating*: IVANA DOBRIVOJEVIĆ TOMIĆ, TANJA PETROVIĆ, DAMIR AGIĆIĆ, IGOR DUDA

SUBOTA / SATURDAY, 9.00-11.15

9.00-11.15 Room 303

RITUALI I PERFORMANSI / RITUALS AND PERFORMANCES

Moderator: Tina Filipović

NIKOLA BAKOVIĆ

Svi putevi (ne) vode u Beograd: Ritualni dizajn Štafete mladosti i Dana mladosti (1945–1988)

ANA LJUBOJEVIĆ, MARKO KOVAČIĆ

Day of the Youth: Between Youth participation Mechanism and a Personality Cult Booster

MILENA JOKANOVIĆ

Krize i reforme tela: Fragmenti kulta ličnosti u službi promišljanja društvenih promena

VIKTOR FEHÉR

The Local Levels of Yugoslav Commemorations: Remembering the World War II in Subotica (1945–2022)

9.00-11.15 Room 403

OBRAZOVANJE, DJECA I MLADI / EDUCATION, CHILDREN AND YOUTH

Moderator: Helena Stolnik Trenkić

MARKO BOŽIĆ

Veronauka bez Boga?: Pravni okvir i ideološke premise marksističkog obrazovanja u školama socijalističke Jugoslavije 1945–1991.

KATJA KOBOLT

Children's Publishing Encountering Post-War and Post-Infombraro Precarity

MILA BRNČIĆ, MARIN PEKICA

Nastava stranih jezika u istarskim srednjim školama nakon obrazovne reforme 1970-ih

SAŠA HAJZLER

Voices of Crisis: Radio Študent and the Political Events in Yugoslavia in the late 1980s and early 1990s

9.00-11.15 Room 404

STAMBENA POLITIKA / HOUSING POLICY

Moderator: Mladen Zobec

LIDIJA BUTKOVIĆ MIČIN

Izazovi usvajanja modela društveno usmjerene stambene izgradnje u Rijeci 1970-ih godina: Slučaj naselja Krnjevo

AIDA LIČINA RAMIĆ

„Vruća cigla odgovornosti“: Kriza stambene politike u SR Bosni i Hercegovini u periodu kasnog socijalizma

9.00-11.15 Room 302

KNJIŽEVNOST I FILM / LITERATURE AND FILM

Moderator: Anita Buhin

IRENA ŠENTEVSKA

Kužiš, stari moj?: Refleksija o krizama i reformama socijalističkog društva u jugoslovenskoj kinematografiji

DANIJELA LUGARIĆ VUKAS

Pitanje „vruće prošlosti“ i odgovori generacije postpamćenja u ruskom romanu 2010-ih: Od restauracije do refleksije

TANJA PETROVIĆ, MAŠA KOLANOVIĆ

„Bolji život“ i refleksija krize jugoslovenskog socijalizma

BORIS KOROMAN

Je li ono čega nema simptom?: O hrvatskom romanu i jugoslavenskoj krizi 1980-ih

ANDREA MATOŠEVIĆ

Kriza nakon „reformе“: Slučaj tri dokumentarna filma

SUBOTA / SATURDAY, 11.30-14.00

11.30 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PREDSTAVLJANJE KNJIGE / BOOK TALK

Tanja Petrović, Andrea Matošević, ur., *Duh pruge. Zbornik radova o knjizi E.P. Thompsona / Zbornik radova uz Pruga. Avantura izgradnje, ur. E. P. Thompson, Fabrika, 2020.*

Sudjeluju / *Participating*: MAŠA KOLANOVIĆ, DANIJELA LUGARIĆ, TANJA PETROVIĆ, ANDREA MATOŠEVIĆ

12.30 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

PLENARNO PREDAVANJE / KEYNOTE

SABRINA PETRA RAMET

Culture and Politics in Socialist Yugoslavia

13.45 Dvorana Pula / *Lecture Hall Pula*

ZATVARANJE / CLOSING

14.00 Studentski restoran / *Student restaurant*

RUČAK / LUNCH

Sveučilište Jurja Dobrića u Puli /
Centar za kulturološka i
povijesna istraživanja
socijalizma

Jurij Dobrić University of Pula /
Centre for Cultural and
Historical Research
of Socialism

6. MEĐUNARODNI
ZNASTVENI SKUP
SOCIJALIZAM
NA KLUPI

6TH INTERNATIONAL
CONFERENCE
SOCIALISM ON
THE BENCH

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na plenarno pozvano predavanje

LILIJANA BURCAR
Filozofski fakultet Sveučilišta u Ljubljani

**Reproductive Rights as Human Rights
in the SFRY**

četvrtak, 28. rujna 2023., 11.15 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovićeva 1, Pula

KEYNOTE

CENTAR ZA KULTUROLOŠKA
I POVJESNA ISTRAŽIVANJA
SOCIJALIZMA

CENTER FOR CULTURAL
AND HISTORICAL RESEARCH
OF SOCIALISM

**KRIZE I
REFORME
CRISES AND
REFORMS**

PULA, 28 – 30 / 09 / 2023

Sveučilište Jurja Dobrića u Puli /
Centar za kulturološka i
povijesna istraživanja
socijalizma

Jurij Dobrić University of Pula /
Centre for Cultural and
Historical Research
of Socialism

6. MEĐUNARODNI
ZNASTVENI SKUP
SOCIJALIZAM
NA KLUPI

6TH INTERNATIONAL
CONFERENCE
SOCIALISM ON
THE BENCH

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na plenarno pozvano predavanje

JOSIP TICA
Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

**Transition Reforms, Economic Growth
and Inequality**

petak, 29. rujna 2023., 12.00 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovićeva 1, Pula

KEYNOTE

CENTAR ZA KULTUROLOŠKA
I POVJESNA ISTRAŽIVANJA
SOCIJALIZMA

CENTER FOR CULTURAL
AND HISTORICAL RESEARCH
OF SOCIALISM

**KRIZE I
REFORME
CRISES AND
REFORMS**

PULA, 28 – 30 / 09 / 2023

Sveučilište Jurja Dobrića u Puli /
Centar za kulturološka i
povijesna istraživanja
socijalizma

Jurij Dobrić University of Pula /
Centre for Cultural and
Historical Research
of Socialism

6. MEĐUNARODNI
ZNASTVENI SKUP
SOCIJALIZAM
NA KLUPI

6TH INTERNATIONAL
CONFERENCE
SOCIALISM ON
THE BENCH

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na plenarno pozvano predavanje

SABRINA PETRA RAMET
Norveško sveučilište za znanost i tehnologiju (NTNU), Trondheim

**Culture and Politics
in Socialist Yugoslavia**

subota, 30. rujna 2023., 11.30 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovićeva 1, Pula

KEYNOTE

CENTAR ZA KULTUROLOŠKA
I POVJESNA ISTRAŽIVANJA
SOCIJALIZMA

CENTER FOR CULTURAL
AND HISTORICAL RESEARCH
OF SOCIALISM

**KRIZE I
REFORME
CRISES AND
REFORMS**

PULA, 28 – 30 / 09 / 2023

ANTIFAŠIZAM

Uredili
Lada Duraković i Andrea Matošević

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na predstavljanje knjige

ANTIFAŠIZAM

Zbornik odabranih radova s Petog međunarodnog
znanstvenog skupa Socijalizam na klupi
uredili Lada Duraković i Andrea Matošević

četvrtak, 28. rujna 2023., 10.15 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovičeva 1, Pula

Knjigu će predstaviti:
Damir Agičić, izdavač
Ildiko Erdei, recenzentica
Lada Duraković i Andrea Matošević, urednici

Biblioteka CeKaPISarnica

MIKROSOCIJALIZAM

Mikrostrukture jugoslavenskoga

socijalizma u Hrvatskoj

1970-ih i 1980-ih

Uredio Igor Duda

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na predstavljanje knjige

MIKROSOCIJALIZAM

Mikrostrukture jugoslavenskoga socijalizma
u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih
uredio Igor Duda

četvrtak, 28. rujna 2023., 18.30 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovičeva 1, Pula

Knjigu će predstaviti:
Damir Agičić, izdavač
Goran Musić, recenzent
Chiara Bonfiglioli, Anita Buhin, Tina Filipović,
Magdalena Najbar-Agičić, Saša Vejzagić, autori
Igor Duda, autor i urednik

Biblioteka CeKaPISarnica

SOCIJALIZAM

NA KUĆNOM

PRAGU

Mjesta zajednica

i svakodnevnica

društvenog

samoupravljanja

u Jugoslaviji

Uredio Igor Duda

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
poziva vas na predstavljanje knjige

Igor Duda

SOCIJALIZAM NA KUĆNOM PRAGU

Mjesta zajednica i svakodnevnica društvenog
samoupravljanja u Jugoslaviji

petak, 29. rujna 2023., 19.00 sati
Fakultet ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković, Dvorana Pula
Preradovičeva 1, Pula

Knjigu će predstaviti:
Damir Agičić, izdavač
Ivana Dobrivojević Tomić, recenzentica
Tanja Petrović, recenzentica
Igor Duda, autor

Biblioteka CeKaPISarnica

S A Ž E C I
A B S T R A C T S

Pozvani predavači / Keynote speakers

Lilijana Burcar

Reproductive Rights as Human Rights in the SFRY

Sabrina Petra Ramet

Culture and Politics in Socialist Yugoslavia

Josip Tica

Transition Reforms, Economic Growth and Inequality

Pavle Antonijević

Između permanentne krize i reforme: jugoslovensko samoupravljanje i Zakon o udruženom radu (1976)

Jugoslovensko samoupravljanje je, u svojoj četrdesetogodišnjoj istoriji, prolazilo kroz razne faze transformisanja i prestrukturiranja koje se mogu objasniti sučeljavanjem sa izazovima koje su donosile česte društveno-ekonomske krize i političke dileme u zemlji. Početkom 1970-ih, jugoslovenski sistem je, prvo ustavnim amandmanima a onda i donošenjem novog Ustava, poprimio svoju konačnu formu. U sklopu tih promena, donet je i Zakon o udruženom radu (1976), jedan od temeljnih akata, koji je imao za cilj da do kraja definiše pravni okvir jugoslovenskog samoupravljanja. U praksi, Zakon se pokazao nedovoljno efikasnim, pa je još tokom socijalizma, a naročito nakon raspada zemlje, postao predmet brojnih kritika i osporavanja. Izlaganje ima za cilj da predstavi glavne implikacije koje su dovele do donošenja Zakona, kao i da ispita kakvo je bilo njegovo mesto u idejnom okviru jugoslovenskog samoupravljanja. U krajnjem ishodu, razmatraće se šire pitanje permanentne krize jugoslovenskog samoupravljanja i nastojanja da se ona prevaziđe.

Rory Archer

Sex, Health and Modes of Masculinities among the Yugoslav Workforce in Postcolonial Africa

Based on oral history accounts, print media, visual sources and archival documents, this paper explores varying modes of masculinities as articulated by former workers from Yugoslavia in Zambia and neighbouring states during the 1970s and 1980s. Building on the modest literature of masculinities in state-socialist Eastern Europe, some of the specificities of the self-understandings of Yugoslav workers in Africa are problematised vis-à-vis race, gender and class position. Certain modes of masculinities were inherent to the normative roles of men in Yugoslavia but were also impacted upon by the experience of being part of an adventuring young white working male cohort in postcolonial Africa.

Nikola Baković

Svi putevi (ne) vode u Beograd: Ritualni dizajn Štafete mladosti i Dana mladosti (1945–1988)

Ritualizirane štafetne utrke, održavane za rođendan Josipa Broza Tita kao performativni izraz privrženosti jugoslavenske omladine temeljnim vrijednostima Druge Jugoslavije, postale su najprepoznatljiviji politički ritual i jedna od najsloženijih kulturnih praksi te države. Utemeljene 1945. pod nazivom Titove štafete, preobražene su pod utjecajem vanjskih i unutarnjih faktora sredinom 1950-ih u jedinstvenu utrku pod nazivom Štafeta mladosti, dok je sam Titov rođendan označen kao sveopći praznik omladine, Dan mladosti. Kroz četiri desetljeća svojega postojanja, Štafeta i Dan mladosti prošli su kroz nekoliko radikalnih transformacija i rekonceptualizacije njihova ritualnog dizajna, potaknutih promjenljivošću društvene klime i političkog razvoja u federaciji i šire. Kroz konceptualnu prizmu ritualnih studija, u predloženom će izlaganju biti prikazano kako su se šire društveno-političke krize i kulturni procesi odražavali na ritualnu izvedbu, ali i kako su ritualni aktivisti na više razina utjecali na nadvladavanje i zaoštavanje sukoba unutar jugoslavenskoga društva. Fokus će biti na prijelomnicama u povijesti ovoga rituala, kroz analizu kriznih faktora koji su potaknuli ritualne izmjene, skupina koje su bile uključene u te procese, načina na koji su se ritualne inovacije i transformacije vršile u ritualnoj strukturi, te različitih diskursa koji su kolali u jugoslavenskoj javnosti i unutar institucionalnih krugova povodom izvršenih i planiranih reformi.

Boel Bent

Western Dissident Supporters and Reform of “the Really Existing Socialism”

During the Cold War, from the 1960s onwards, an increasing number of individuals and groups in the West got involved in an intense form of support for Soviet Bloc

dissidents: they went East, in order to have face-to-face meetings with the dissidents. While many of the dissident helpers were leftwingers and saw themselves as Socialists, they held widely different views on what socialism was, and therefore also on what kind of reform or change they favored in “the really existing socialism”. Whether they were Eurocommunists (e.g., Lucio Lombardo Radice, PCI) or Trotskyists (e.g. the Fourth International) or END inspired peace activists (e.g. E.P. Thompson) or trade unionists from the French CFDT, they had different visions of possible and desirable change in the East. This paper will not focus on purely theoretical debates in the Western left about the “nature” of the systems in the East, but on the views of those who were actively involved in a dialogue and in exchanges with the dissidents. It will also discuss the relationship between the Western dissident helpers’ “visions of reform” and the kind of contact they had with the dissidents.

Katarina Beširević

American Soft Power in the Times of Yugoslav Crises of the Eighties and Early Nineties in the *Pregled* Journal

Tito’s death brought on the political, social and economic crises in Yugoslavia. In the previous decade, Yugoslav-American relations reached their peak, which continued during the 1980s as well, given that the official narrative of the US was keeping the SFRY stable and with that, preserving the status quo of their bilateral relations. The aim of this research is to examine the reflection of this American policy on one of its main propaganda tools in Yugoslavia – the *Pregled* journal. *Pregled* was issued by the American Embassy in SFRY since 1967 and was the leading media that mirrored American relations and its soft power in Yugoslavia, writing about important visits of the US leaders to Serbia and other official dealings, American cultural happenings in SFRY, etc. The journal was published until the early 1990s, when the wars in Yugoslavia had already started and the relations with the US had deteriorated (with Belgrade specifically). Some questions raised in this research are: how was the image of Yugoslav-American relations in the times of the Yugoslav crises formed in *Pregled* (how were they interpreted by the US Embassy and its officials)? What was the main narrative of the journal? Who was it distributed to?

Milivoj Bešlin

Privredne reforme u Jugoslaviji 1962. i 1965: Pokušaji kreiranja tržišnog socijalizma

Suočen sa krizom, koja je počela kao ekonomska, a izrazila se i kao društvena, politička i državna, jugoslovenski vrh je evolutivno dolazio do stanovišta da je reforma privrede i ekonomskog sistema u celini neophodna kako bi samoupravni model socijalizma mogao da uđe u kompeticiju na globalnom nivou i time održi

unutrašnji legitimitet. Tokom 1950-ih, iscrpljena je prva faza industrijalizacije, koja se temeljila na državnom intervencionizmu i potpunoj kontroli privrednih tokova. Početkom 1960-ih došlo je do ekonomske stagnacije, povećanja nezaposlenosti, rasta spoljnotrgovinskog deficita i teškoća u otplati stranih kredita. Prva privredna reforma 1961/62. doživela je brzi neuspeh, jer nije sadržala potrebnu sveobuhvatnost. Posledice njenog kraha su dovele jugoslovensku privredu, sredinom 1960-ih, u još ozbiljniju krizu. Privredna reforma, najopsežnija u republikanskoj Jugoslaviji, uvedena je posle iscrpne rasprave u državnom i partijskom vrhu 1965. godine. Ambicije njenih kreatora bile su velike, a mogle su se svesti na pokušaj spajanja tržišta i samoupravljanja i po svojim osnovnim intencijama bile su kompatibilne sa reformskim trendovima u ostalim segmentima društva. U izlaganju će biti tretirani, osim ekonomskih, i politički i društveni motivi za realizaciju privrednih reformi, kao i njihovi tokovi i konsekvence.

Tamara Bjažić Klarin

Građevinska poduzeća u kontekstu društvenih reformi i kriza socijalističke Jugoslavije: slučaj zagrebačke Industrogradnje, Tehnike i Tempa

Građevinski sektor bio je propulzivna i važna privredna grana socijalističke Jugoslavije s radnim organizacijama od nekoliko tisuća radnika. Rad građevnih poduzeća bio je usidren u zamašne programe društvenog razvoja – industrijalizacije, stanogradnje, obrazovanja, zdravstva, i kao takav bio je podložan njegovim reformama i krizama. Građevinska su poduzeća bila u stalnom procesu restrukturiranja, decentralizacije i uvođenja radničkog samoupravljanja, ali i sustavne modernizacije, primjene novih tehnologija i podizanja produktivnosti rada. Potonji su ujedno bili i temeljni preduvjet za istupanje na inozemna tržišta – Afrike, Zapadne i Istočne Europe sredinom 1960-ih. Položaj jugoslavenskih građevinskih poduzeća i način rada na Zapadu, Istoku i u sjevernoafričkim zemljama, članicama Pokreta nesvrstanih bio je bitno drugačiji. Na Zapadu su domaća poduzeća bila podizvođači koji su s vremenom osnivali vlastite tvrtke, dok su u afričkim zemljama nastupala udruženo s međurepubličkim ili njemačkim partnerima. Rad na inozemnom tržištu činio je dio poslovnih strategija – vlastitog razvoja i potvrde statusa, ali i važan način dolaska do deviza koji je u drugoj polovini 1970-ih bio u stalnom porastu kao odgovor na stabilizacijske mjere. Izlaganje će na primjeru zagrebačke Industrogradnje, Tehnike i Tempa sagledati rad građevinskih poduzeća u kontekstu društvenih reformi Jugoslavije, te načine na koji su odgovarali na njihove izazove u čemu je važnu ulogu imao upravo plasman na inozemnim tržištima.

Marko Božić

Veronauka bez boga?: Pravni okvir i ideološke premise marksističkog obrazovanja u školama socijalističke Jugoslavije 1945-1991.

Marksističko obrazovanje u školama socijalističke Jugoslavije istovremeno predstavljalo i opšte mesto i mrtvi ugaonik u istraživanjima školskog sistema socijalističke Jugoslavije, i to kako u pogledu razvoja svog zakonskog okvira (posebno dve osnovne zakonske reforme socijalističkog školskog sistema iz 1958. i 1974), tako i prateće doktrinarnе literature. Analiza diskursa normativnih izvora i doktrinarnih tekstova, međutim, razotkriva evoluciju ideološke uloge i svrhe marksističkog obrazovanja kao institucionalizovanog verovanja koje je konkurisalo tradicionalnoj religiji. U tom smislu, propitivanje iskustva jugoslovenskog školskog marksizma doprinosi boljem razumevanju socijalističkog sekularizma kao istorijskog fenomena, ali i podstiče nova promišljanje starih kontroverzi kao što su odnos nauke i ateizma, moralnog vaspitanja, verske i ideološke neutralnosti škole, itd.

Mila Brnčić, Marin Pekica

Nastava stranih jezika u istarskim srednjim školama nakon obrazovne reforme 1970-ih

U drugoj polovici 20. stoljeća od primijenjene lingvistike izdvojila se zasebna znanstvena disciplina – glotodidaktika – u čijem je centru istraživanja nastava stranih jezika. Sredinom 1970-ih kada u našim krajevima nastaju prva glotodidaktička istraživanja, na području obrazovanja nastaju promjene koje će se proširiti diljem Jugoslavije. Nakon razvoja svih društvenih čimbenika u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata obrazovanje je postalo ključan faktor za uključivanje mladih u proces razvoja države. Donošenje reforme srednjoškolskog obrazovanja u SFRJ 1975. trebalo je doprinijeti tom povezivanju i općem razvoju mladih kao intelektualno svjesnih pojedinaca. Promišljajući o uvjetima u kojima se nastava tada odvijala nastala je ideja o istraživanju kvalitete nastave toga doba. Cilj je našeg istraživanja kroz intervjue s nastavnicima i učenicima navedenog razdoblja te analizom nastavnih planova i programa, udžbenika stranih jezika, dostupnih nastavnih sredstava i pomagala utvrditi kakvu su razinu učenja i poučavanja tadašnji učenici i nastavnici u Istri mogli postići. S obzirom na reformu obrazovanja, pretpostavljam da su u samoj nastavi uvedene inovacije što je dovelo do unaprijeđenja nastavnog procesa, a isto ćemo ispitati u najavljenim intervjuima. Naposljetku, osvrnut ćemo se i na formalno obrazovanje nastavnika i kvalifikacije potrebne za rad u srednjoškolskom obrazovnom sustavu u navedenom razdoblju.

Lidija Butković Mićin

Izazovi usvajanja modela društveno usmjerene stambene izgradnje u Rijeci 1970-ih godina: Slučaj naselja Krnjevo

Stambena izgradnja u socijalističkoj Jugoslaviji svakih je desetak godina prolazila kroz reformske zahvate. Izmjenama stambenog zakonodavstva nastojalo se uspostaviti ravnotežu između zahtjeva za brzom, masovnom stanogradnjom koju je diktirala permanentna stambena kriza te kvalitetnog stambenog zbrinjavanja stanovništva. Donošeni su pravilnici o financiranju društvene i individualne stanogradnje, veličinama i karakteru prosječnog stana, novelirani su propisi o građevinskoj izvedbi, korištenju i upravljanju stambenim fondom. Od sredine 1970-ih stambeno-komunalna privreda jugoslavenskih gradova intenzivno se pripremala na prijelaz u sustav društveno usmjerene stambene izgradnje (DUSI) koji je trebao ispraviti zastranjenja kako rigidno normiranog razdoblja stanogradnje prve polovine 1960-ih, tako i tržišnog sustava koji je uslijedio. Dok je ponegdje DUSI reforma ostvarila vrijedne rezultate, naročito u osuvremenjivanju urbanističkog planiranja naselja i raznovrsnijoj tipologiji višestambenih zgrada, u Rijeci je taj proces bio opterećen hipotekom neriješenih problema u funkcioniranju gradskog komunalnog sustava, koji se više nisu mogli politički sanirati rutinskim reorganizacijama gradskih odjela ili smjenama kadrova, kao i općim deficitom komunikacije i povjerenja protagonista stanogradnje i građana-korisnika. Izlaganje će prikazati upravne turbulencije uvođenja modela DUSI u Rijeci te ilustrirati stranputice reformskih nastojanja na primjeru projektiranja i izgradnje Krnjeva, oglednog naselja riječkog DUSI programa (Rijeka-projekt, ing. arh. Ninoslav Kučan i suradnici, 1971–1984.), koji je postao kolateralnom žrtvom akumuliranog neslaganja građana, političkih struktura i stručnih službi u pogledu optimalne stambene sredine i stambenog standarda.

Emilija Cvetković

Između „otvorenih vrata“ i „izdaje socijalizma“: Reforme propisa o stranim ulaganjima u Jugoslaviji 1980-ih godina

Koncept stranih investicija u formi zajedničkih ulaganja postojao je u Jugoslaviji od 1967., a ona je bila jedna od prvih socijalističkih zemalja u kojima je ova institucija bila uspostavljena. Njome je potvrđena jugoslovenska težnja da se integriše u međunarodne tokove kapitala i tako dođe do potrebnih deviza i tehnologija, a da ipak ostane dosledna principima samoupravnog socijalizma. Do raspada jugoslovenske države, zakonodavstvo koje je regulisalo položaj stranog kapitala više se puta menjalo. Reforme ove legislative morale su da se prilagođavaju zahtevima investitora, ali i da prate dinamiku promena u unutrašnjoj politici. Ovo se istraživanje fokusira na razdoblje 1980-ih, tokom koga se Jugoslavija suočavala sa ekonomskom krizom i istovremeno tragala za načinom poboljšanja investicione klime i dolaska do potrebnog kapitala. Ovo „traganje“ dovelo je do izmena

jugoslovenske zakonske regulative koja je definisala položaj stranih investicija, najpre propisima iz 1984, a onda i sa kraja 1988. godine. Istraživanje u ovom izlaganju će se zasnivati na analizi zakonskih propisa, relevantne arhivske građe, periodike i dnevne štampe. Ovim istraživanjem se namerava izvršiti analiza različitih diskursa među političkim i nepolitičkim akterima, kao i ispitati značaj ovih zakonskih promena u svetlu sve izraženije tržišne orijentacije jugoslovenske privrede krajem 1980-ih i pokušaja očuvanja socijalizma.

Sonja Cvetković

Muzička omladina između projektovanih zahteva socijalističkog društva i realnosti kulturnog i muzičkog života na periferiji: Studija slučaja Muzičke omladine Niša

Stvaranje kulturnih navika, umetničko obrazovanje i estetsko vaspitanje stanovništva izvan glavnih urbanih centara, a naročito omladine kao jednog od stubova opštedruštvenog napretka, dominantno je bilo određeno aktuelnim ideološkim diskursom i zvaničnom kulturnom politikom socijalističke Jugoslavije. U kontekstu takve stvarnosti, u naizgled politički i ekonomski stabilnom društvu, u kojem je operativno polje jedino legitimne visoke umetnosti deklarativno prošireno politikom decentralizacije i institucijom „socijalističkog mecenata” – državnim, republičkim i lokalnim finansiranjem institucija kulture i omladinskih kulturnih organizacija – sagledana je istorija Muzičke omladine Niša kao paradigmatičnog primera delovanja jedne od „perifernih” članica ove masovne organizacije koja je delovala pod okriljem Saveza socijalističke omladine Jugoslavije. Najdinamičniji period Muzička omladina Niša ostvarila je tokom prve polovine 1980-ih, a njen generalno promenljivi uspeh u ostvarivanju projektovanih ciljeva Muzičke omladine Jugoslavije posledica je više uzroka koji se mogu tumačiti kao refleksija opštedruštvenih kriznih momenta na lokalnom nivou. Pored onih koji se mogu svrstati u objektivne, opšte izazove realnosti – nedovoljna finansijska ulaganja, neusklađenost u radu lokalnih sa republičkim institucijama, sve veći uticaj popularne kulture i muzike na oblikovanje ukusa mladih – istaknuti su i neki manje ili više specifični problemi kao što su ne sasvim jasno utemeljena, prilično birokratska i samim tim nedovoljno efikasna organizaciona struktura opštinske organizacije Muzičke omladine Niša, nedostatak entuzijazma kod nastavnika i profesora u školama opšteobrazovnog tipa, ali i nedovoljno angažovanje profesionalnih muzičara i muzičkih pedagoga za uključivanje u akcije Muzičke omladine.

Ana Čorić

Školski radio kao edukativna platforma rada Muzičke omladine: Analiza emisija i sjećanja radijskih autora

Formiranje redakcije Školskog radija pri Radio Zagrebu 1953. pridonijelo je

demokratizaciji i popularizaciji klasične glazbe, učinivši glazbene sadržaje dostupnima djeci i mladima diljem Jugoslavije. Uloga radijskih emisija bila je i podupiranje rada Muzičke omladine, koja je trebala doprinijeti korisnom ispunjavanju slobodnog vremena mladih i oblikovanju „harmonične socijalističke ličnosti“. Važnost emisija ogleda se i u tome što su sadržaji nastajali u sinergiji radijskih profesionalaca, glazbenih umjetnika i pedagoga. Školske se nastavnike poticalo na participaciju u obliku autorskog doprinosa emisijama i dijeljenja mogućnosti primjene konkretnih radijskih sadržaja u nastavi, a emisije su nerijetko bile i prilika da se djeci i mladima da glas da se izraze putem radijskih sadržaja jer su članovi redakcija odlazili u manje sredine te razgovarali s njima o glazbi. Niz materijalno-organizacijskih poteškoća kod emitiranja emisija u školama (nerazumijevanje ozbiljne glazbe od strane učenika i nastavnika, nedostatak radijskih prijemnika u školama i sl.) rezultiralo je krizama u radu redakcije te potrebama iznalaženja rješenja kroz brojne transformacije i prilagodbe. U ovom se radu rekonstruira proces suradničkog autorskog rada na radijskim emisijama za djecu i mlade u produkciji Radio Zagreba. Istraživanje se temelji na analizi sadržaja radijskih emisija za djecu i mlade na temelju dostupne arhivske građe časopisa Radio u školi te Radio i televizija u školi (1955–1973.). Analizu sadržaja iz časopisa obogaćuje i kvalitativna analiza podataka iz polustrukturiranih intervjua vođenih s radijskim autorima i redateljima koji su radili u redakcijama Radija Zagreb, koji su i u trećoj životnoj dobi još uvijek aktivni u stvaranju radiofonijskih sadržaja za djecu i mlade.

Ivana Dobrivojević Tomić

Vesnici krize: Radnički štrajkovi u Jugoslaviji

Relativna liberalizacija ekonomije i prelazak na tržišnu privredu doveli su do povećavanja socijalnih razlika. Deo proizvodnih radnika, zaposlen u nerentabilnim preduzećima, živeo je u teškim materijalnim prilikama. Izneverena očekivanja i neprestano izmicanje svetle, socijalističke budućnosti stvorilo je atmosferu u kojoj je, počev od 1958., štrajk postao jedno od glavnih sredstava pritiska radnika, nezadovoljnih svojim materijalnim položajem, na vlasti. Učesnici štrajkova su gotovo po pravilu bili radnici u proizvodnji, a obično je rad obustavljao samo jedan deo kolektiva. Smanjivanje i neredovno isplaćivanje plata, povećavanje norme, umanjivanje godišnjeg odmora i regresa za dane odmora, pooštavanje uslova kod korišćenja bolovanja, ukidanje ili smanjivanje nadoknade za prevoz na rad i ishranu, otpuštanje radnika iz proizvodnje kao tehnoloških viškova, kao i uverenje da su radnički saveti dekor i da radnici ne učestvuju u donošenju bitnih odluka u preduzeća predstavljali su neke od glavnih uzroka štrajkova. Usled brze reakcije opštinskih, sreskih ili republičkih organa koji su prihvatili radničke zahteve, štrajkovi su trajali kratko, najčešće po nekoliko sati. Broj učesnika štrajkova je iz godine u godinu rastao, a dešavalo se da se obustave periodično ponavljaju u istim kolektivima. Omasovljavanje radničkih protesta nije doprinelo njihovoj većoj efikasnosti, budući da su zahtevi štrajkača tokom 1960 -ih i u prvoj polovini 1970-

ih ispunjavani i preko svakih mogućnosti, dok se 1980-ih izlazilo u susret samo zahtevima onih radnika koji su bili važni za sistem.

Igor Duda

„A nekada je bila čast čak i pozive raznositi“: Reforme koje nisu uspjele i kraj socijalizma u Jugoslaviji

Izlaganje povezuje višegodišnja istraživanja društvene povijesti socijalnog turizma, Saveza pionira, mjesnih zajednica i društvenog pravobranioca samoupravljanja – četiri segmenta jugoslavenskog samoupravnog socijalizma kojima su ciljevi redom bili modernizacija svakodnevice uz povećanje društvenog i osobnog standarda, oblikovanje socijalističkoga čovjeka u osnovnoškolskoj dobi, angažman u socijalističkoj izravnoj demokraciji i humanizacija odnosa u lokalnoj zajednici te zaštita društvenog vlasništva, kao i načela i prakse samoupravljanja. U vrlo kratkom vremenu na prijelazu iz 1989. na 1990. sve je to prestalo biti društveno relevantno, no ne bez žive rasprave s nemalom dozom kritike i samokritike, iznošenja mogućih manjih ili većih organizacijskih i institucijskih reformskih zahvata te iščekivanja onoga što slijedi u sve izvjesnijem scenariju posljednjeg čina jugoslavenskog samoupravnog socijalizma. Kraj 1980-ih na različitim su razinama društvenog, političkog i ekonomskog sustava obilježili narativi krize, reforme i neizvjesne tranzicije, a cilj je izlaganja sintetizirati i usporediti: prvo, odnos aktera isključivo krajem 1980-ih i 1990. godine prema onome što su do jučer činili; drugo, prijedloge kojima sustav iznutra pokušavaju promijeniti i prilagoditi poretku koji slijedi; treće, načine kojima se svega odriču i odustaju od vrijednosti kojima su do tada možda ipak vjerovali.

Lada Duraković

Entuzijazam kao pokretač rada na glazbenom prosvjećivanju: Pulski ogranak Muzičke omladine (1963–1973.)

Izlaganje prati prvu etapu rada pulskog ogranka Muzičke omladine, od osnivanja do krize koja rezultira reorganizacijom i promjenom rukovodstva. Istraživanje se temelji na uvidu u dostupne primarne izvore (dokumentacija Arhiva Jugoslavije i Hrvatske glazbene mladeži Zagreb), kritičkom čitanju osvrta i kritika objavljenih u novinskim i elektroničkim medijima te na svjedočenjima kazivača. Razmatraju se modeli rada na glazbenom prosvjećivanju djece i omladine, estetske kategorije oblikovanja programa (ozbiljna glazba te drugi žanrovi) kroz različite aktivnosti te se analizira službeni diskurs onodobne kulturne politike.

Jelena Đureinović

Veterans' Internationalism and Yugoslav Aid to African Liberation Movements: Prosthetics, Orthopaedics and Rehabilitation

The paper examines the Yugoslav veteran association (SUBNOR) and their exchanges with liberation movements from Africa concerning medical care and disability. SUBNOR nurtured networks with both active military movements and veteran associations across the globe, taking place in the context of the Yugoslav non-alignment in the global Cold War. Yugoslavia's assistance and aid to African liberation movements involved political, military, financial and medical support and training. SUBNOR was the leading actor in providing or organising medical care for wounded soldiers and disabled veterans, sending physiotherapists and other medical professionals and equipment to Africa as a part of the broader Yugoslav technical assistance program. The paper is interested in the myriad of activities between SUBNOR and liberation movements focusing on medical aid for wounded and disabled fighters and the transfer of the Yugoslav expertise in care for veterans to Africa. The paper contributes to the growing field on East-South connections in the global Cold War with transnational history of veterans and disability. Zooming in on the flow of prosthetic aids and medical expertise between Yugoslavia and Africa, with war veterans in focus, helps illuminate the complex institutional ecosystem of Yugoslav non-alignment and solidarity networks during decolonisation.

Srđan Đurović, Tijana Matijević

(Kritika), kriza, revolucija, reforma: Stara i nova konceptualna arhitektura

Autori će kroz interdisciplinarni dijalog problematizovati teorijski (heuristički i normativni) status pojmova kritika i revolucija i načine na koje se oni odnose prema pojmovima krize i reforme u društvenoj i političkoj teoriji/polju umetničke proizvodnje i estetičke teorije. Da su pojmovi kritike i krize u suštinskoj vezi pokazuje već i njihova etimologija – oba se izvode od grčkog *krinein* – upućujući na mogućnost da kritika ili proizvede krizu ili/i bude lek. S druge strane, revolucija i reforma su kroz intelektualnu istoriju konceptualizovane kao suprotnosti, kao rivali, posebno na levoj teorijskoj hemisferi. Dok je prva deo šireg pojmovnog prostora iz kojeg proizilaze koncepti kao što su revolucionarna subjektivnost, diskontinuitet, radikalna promena kroz društvenu akciju, druga se često pojavljuje u konceptualnom amalgamu sa kontinuitetom, postepenom promenom, poboljšanjem samog sistema. Kriza je dijagnoza i imaginarij savremenosti. Da li u ovom stanju uzbune i opšte opasnosti ima mesta za kritiku? A šta je s revolucijom? Kakve odgovore o (nikad ostvorenoj a mogućoj) budućnosti pruža pogled na jugoslovenske teorijske tekstove i debate? Autori će pokušati da pokažu moguća mesta aktiviranja pojmova revolucije i kritike upravo na tačkama presecanja/sudara/prelaza političke, društvene i estetičke teorije u vremenu kriza.

Viktor Fehér

The Local Čevels of Yugoslav Commemorations: Remembering the World War II in Subotica (1945–2022)

The presentation focuses on the monuments erected during Yugoslav socialism in Subotica, as well as the different narratives and mnemonic practices related to them from that period to the present. After World War II, the Communist Party strove to form a new collective memory, with monuments and commemorations playing an important role in it. However, as Heike Karge has shown, the policy of remembrance has experienced many reforms and differences, especially at the local level. In my work I would like to answer the following questions: how did the Communist Party and the local political and cultural elites in Subotica deal with the official commemoration policy, and how did they take into account the different ethnical groups living in Subotica in their memorial practices? I will also try to analyze how political groups, ethnic parties and organisations founded after 1989 differently relate to the socialist past and its monuments. The study is mainly based on my anthropological fieldwork (semi-structured interviews, participatory observations, and archival research) conducted in Subotica from 2018 to 2022.

Tina Filipović

Svehrvatska pomirba ili avnojska Jugoslavija? :SUBNOR Hrvatske u kriznim godinama političke tranzicije

Nakon desetljeća kritike brojnih društvenih problema izazvanih negativnim trendovima ekonomske i društvene krize u Jugoslaviji, borce krajem 1980-ih sustiže prava politička kriza i prevrat u međunacionalnim i partijskim odnosima. Gubitak partijskog legitimiteta i slabljenje ideološkog diskursa dodatno će otežati političko djelovanje boraca koji istovremeno zalaze u pozne godine života. Kao „doživotno aktivni graditelji socijalizma“, članovi SUBNOR-a i dalje osjećaju potrebu za mobilizacijom društva na vrijednostima koje su odavno izgubile svoj pravi smisao. Ipak, svjesni o kakvim se krupnim tranzicijskim promjenama radi, sve češće na sjednicama Predsjedništva SUBNOR-a SR Hrvatske raspravljaju o Markovićevim tržišnim reformama, demokratizaciji političkog života, problemima unutar Saveza komunista Jugoslavije, rastućim nacionalizmima, prvim političkim strankama i budućnosti Federacije. Zbog sve otvorenijeg istupanja velikosrpskog nacionalizma, ali i otvorene nacionalističke politike HDZ-a, SUBNOR-u u Hrvatskoj postaje sve teže mobilizirati društvo na idealima bratstva i jedinstva. Na koji se način i u koji trenutak javno odupiru protagonistima nacionalističkih politika? Što borci misle o nadolazećim promjenama, koliko su konzervativni u svojim idejama ili pak spremni prihvatiti reforme političkog sustava poput višestranačja? Kako se njihova organizacija prilagođava promjenama i s čime se sve suočava prilikom promjene vlasti u Hrvatskoj 1990. godine?

Petja Grafenauer, Daša Tepina

Social Movements in Slovenia from the Sixties until Today: Utopia and Revolt

When the political breakthrough of art leads to the artistic praxes moving beyond their usual frameworks, and becoming politicized, this phenomenon opens up a space for aesthetic revolutionary potential. Freedom and autonomy within art had been buried under the pressures of neoliberalism, and as Danko Grlič wrote “the absolute freedom of art was only freedom in individual spheres, thus it came into conflict with the enduring state of non-freedom as a whole.” Thus, art was already stuck in a desperate situation and, as Theodor Adorno argued, “among the dangers faced by new art, the worst is the absence of danger.”

Vanja Grbović

Opera na programu Muzičke omladine Jugoslavije: nestajanje tokom 1980-ih

U periodu jugoslovenskog samoupravnog socijalizma škole su bile najznačajnija mesta u obrazovanju mladih. Obrazovni sistem podrazumevao je određen nastavni plan i program koji je bio sklon promenama u zavisnosti od ciljeva i zadataka svakog predmeta. Muzička kultura kao nastavni predmet često je bila diskutovana u jugoslovenskoj javnosti. S jedne strane sadržaj ovog predmeta potvrđivao je vrednosti zvanične kulturne politike („legitimne” / elitne kulture), dok je s druge strane, ekspanzijom masovnih medija, težio da apsorbuje uticaj popularne kulture. Takođe, u praksi, nastava muzičke kulture odvijala se jednom nedeljno što je bilo nedovoljno da se obuhvati i obradi širok spektar muzičkih tema i žanrova. O ovom problemu se raspravljalo na sednicama Muzičke omladine Jugoslavije, a sama organizacija imala je važnu posredničku ulogu između škola i institucija kulture kao što je Opera Narodnog pozorišta u Beogradu. U ovom radu istražiću postepeno opadanje aktivnosti Muzičke omladine Jugoslavije kada je u pitanju popularizacija operne umetnosti. Cilj je da se ukaže na presudne faktore koji su uticali na promenu „statusa” opere u programu Muzičke omladine od široko promovisane akcije „Vozom u operu” započete početkom 1960-ih do krize interesovanja za operu tokom 1980-ih godina.

Saša Hajzler

Voices of Crisis: Radio Študent and the Political #vents in Yugoslavia in the late 1980s and early 1990s

In the late 1980s, a small, independent, alternative radio station in Ljubljana unexpectedly became one of the principal actors in a sequence of political events, which catalyzed mass protests, and contributed to a political crisis. These events brought power to alternative political and social movements, aiding the formation

of strong political figures who remained influential for the next 30 years. Such movements made steps toward reforms, bringing about transformation, and according to some, the very end of Yugoslavia. But did it really, and if yes – how? In the wake of liberal democratic reforms, Slovenian media critically reported on workers' strikes, inflation, protests of doctors, students and against nationalisms, all at some point overshadowed by the JBTZ affair, through which Radio Študent became a recognised agent of change in a political space of intertwined political crises and reforms. This paper investigates the radio voices and archival content which produced “chaos” in the Slovenian and Yugoslav political ether. By analysing the radio shows, meeting summaries, letters and other related content on Radio Študent at the time of these events, we highlight their background and insight into the political questions, simultaneously analysing the voices and reflections within the radio, the official state politics, and the response of the public.

Marta Harasimowicz

Na putu: (Ponovno) otkrivanje Jugoslavije u čehoslovačkoj publicistici u reformskom razdoblju 1968. godine

Uspon reformskih tendencija unutar Komunističke partije Čehoslovačke 1968. godine pokrenuo je opsežan proces istraživanja mogućih načina promjene političkog sustava i društvene rasprave o mogućnostima redefiniranja modela državnog socijalizma. Reference na jugoslavenski samoupravni socijalizam kao mogući način slijedenja bile su prisutne u promišljanjima reformskih opcija. Jugoslavija je bila česta tema čehoslovačkog tiska tijekom cijelog razdoblja Praškog proljeća. No, opći duh mobilizacije društva uključivao je i veći broj politički manje eksplicitnih iskaza interesa za „jugoslavenski put“, koji se očitovao u publicistici. U tom pogledu vrlo je zanimljiv primjer aktivnosti tjednika *Reportér*, u kojem je objavljeno više članaka posvećenih jugoslavenskoj povijesti i serija reportaža iz Jugoslavije. Izlaganje će se usredotočiti na odabrane iskaze ponovnog otkrivanja Jugoslavije u čehoslovačkoj publicistici 1968. i njihove povezanosti s traženjem „socijalizma s ljudskim licem“. Pratit ćemo sadržaj članaka i opću sliku o Jugoslaviji koju iznose autori. Pokušat ćemo tako odgovoriti na pitanje o značaju Jugoslavije kao ideološke reference za ukupnu intelektualnu atmosferu toga vremena.

Immanuel R. Harisch

Paving the Way for Diplomatic Contacts? Exploring Connections between Zambian and Yugoslav Trade Unions in the Early 1960s

This paper examines the connections between Zambian and Yugoslav trade unions in the Cold War 1960s. It argues that trade unions served as important organizations for establishing initial contacts and facilitating the transmission of material, aid and knowledge exchange before the independent Zambian government established

official bilateral contacts with Socialist Yugoslavia in 1964. Through key “hubs of decolonization” such as the Tanzanian capital of Dar es Salaam, Zambian trade union officials, in close contact with leaders of the United National Independence Party (UNIP), sought to receive material support (typewriters, office supplies, vehicles, monies) from Yugoslav trade unions, but also to draw inspiration from the system of workers’ self-management and union-party relations in a socialist republic through study tours in Yugoslavia. Zambian trade union officials also successfully applied for scholarships for technical training and universities in Yugoslavia, showing that they were influential not only in the world of work but also in areas such as diplomacy and education. Last but not least, closer ties with Zambian trade union and party officials enabled Yugoslav trade union representatives to travel widely in the region through these “hubs of decolonization” to understand the challenges of an incipient independent government and trade unions in Zambia through on-the-ground inquiries.

Ivan Hrstić, Marko Mustapić, Benjamin Perasović

Jugoslavenska kriza 1980-ih i nastanak navijačke subkulture: Što talijanski *ultrasi* i engleski *casualsi* imaju s tim?

Posljednja jugoslavenska kriza, koja je imala svoj vrhunac u drugoj polovici 1980-ih, okončana je raspadom države. Obuhvaćala je vrlo složene političke, ekonomske i društvene procese. Cilj je ovog rada rekonstruirati nastanak navijačkog subkulturnog stila 1980-ih u SFRJ u tom kontekstu. Pritom ćemo se koristiti podatcima koje smo prikupili u znanstvenim istraživanjima navijačke subkulture od konca 1970-ih do danas, analizom arhivskog gradiva te drugih izvora podataka. Jugoslavija je jedina socijalistička zemlja u kojoj se u to vrijeme razvila navijačka scena po uzoru na zapadne modele (*ultrasi* i *casualsi*). U dosadašnjim analizama fenomena prevladava interpretacija nastanka i oblikovanja ove subkulture kao ishoda političkih konflikata i ekonomske krize. Prvenstveno se naglašavaju nacionalističke i huliganske karakteristike subkulturnog stila. Međutim, u ovom radu želimo naglasiti manje poznate, a za sam stil barem jednako važne odrednice samog procesa subkulturalizacije, prije svega oblike interakcije s drugim subkulturnim stilovima iz tog razdoblja. Upravo su iz oblika navijačke interakcije sa subkulturama zasnovanima u svijetu rock glazbe proizašli elementi koji ukazuju na *anti-establishment* i *anti-mainstream* senzibilitete, što je privlačilo i one mlade koji su bili izvan jezgra navijačke subkulture, u osvit raspada SFRJ i ratova 1990-ih.

Iva Jelušić

People's Liberation War, Fun, and Change

This presentation will turn to the very beginnings of the creation of socialist Yugoslavia, the period of the World War II, and consider how profound was the

social turmoil caused by this war. It will consider the period through the lens of socializing and having fun. As contingent on cultural and societal characteristic, the ways in which particular groups interact and socialize in addition provide crucial information on how they enjoy themselves. Fun is, therefore, primarily “a social phenomenon. It is had with other people or in relation to other people, it is communicated in ways that make sense to others and it relates closely to [their] sense of social identity” (Fincham 2016, 19). Focusing on the activities of the partisan theatrical groups, collective singing and dancing, and even daydreaming, the presentation will primarily aim to provide insight into these activities’ capacity for affective engagements. In addition, it will offer the interpretation of their political potential for the progress of the project of women’s emancipation in the socialist Yugoslavia.

Milena Jokanović

Krize i reforme tela: Fragmenti kulta ličnosti u službi promišljanja društvenih promena

Upotreba tela – bilo da se ono odnosilo na predstave vođe kroz medijsku ili umetničku sliku, skulpturu, fotografiju ili na svojevrstne koreografsane manifestacije – prepoznatljiv je alat za građenje i negovanje kulta ličnosti Josipa Broza Tita i komunikaciju sa narodom. Kriza socijalističkog društva i smena ideologije, stoga, praćena je naglim promenama, negiranjem, čak bukvalnim sečenjem i istapanjem spomeničkog nasleđa, uklanjanjem i uništavanjem predstava Titovog lika, te stavljanjem u zaborav kolektivnih izvođenja koja su nekada slavila Jugoslaviju na čelu sa njenim vođom. Ipak, stvarajući upravo u vreme krize identiteta i kraha vladajućih sistema vrednosti, mnogi savremeni umetnici kolekcioniranjem fragmenata nekada opšte prisutnog lika, te ponovnim izvođenjem nasleđa kolektivnog pokreta, otvaraju polje promišljanja, kritike i revalorizacije društvenih odnosa. Analizirajući stvaralaštvo Dragana Srdića i instalacije nastale od segmenata skulptura koje umetnik nakon nasilnog sklanjanja iz javnih prostora otkupljuje kao sekundarnu sirovinu na buvljim pijacama i uvodi u svet umetnosti, te performanse Marte Jovanović nastale ispred današnjeg Muzeja Jugoslavije povodom nekadašnjeg Dana mladosti, aktivnosti kolektiva Karkatag, Jugo Joga i druge srodne savremene umetničke prakse, otvorićemo pitanja reforme, odnosno reafirmacije tela u službi umetničkog rada, prevrednovanja vrednosti, te potencijala ovakvih dela da pokrenu diskusiju.

Marijana Kardum

Leadership and Reform: The Case of Savka Dabčević Kučar

The academic path of Savka Dabčević Kučar, one of the first women to hold a PhD in economics in Yugoslavia, was always intertwined with politics. Though only 20

at the time, she joined the Partisan resistance movement in Croatia and proceeded to study economics immediately after the war. She helped in creating major economic reforms and took all the most important political roles in Communist Croatia; in 1967 she was the prime minister of Croatia, and in 1969 she was the president of the Central Committee of the League of Communists of Croatia. After showing how her academic and political paths crossed in numerous ways, I will demonstrate how she used her expertise in economics in an attempt to reform the Communist regime in Yugoslavia. A reformer in times of crisis, she eventually led a broad reformist movement from the late 1960s. Economic issues were regarded as highly political and nationally sensitive, as is evident from Tito's resolute termination of all the attempts to reform in the early 1970s. At this point, Dabčević Kučar was relieved of her previously held academic and political positions.

Katja Kobolt

Children's publishing encountering Post-War and Post-Infornbiro Precarity

In my paper I examine the institutional forms of children's publishing in the post-war and post-Infornbiro period in socialist Yugoslavia and the representations of children in post-war magazine issues. How did children's publishing (re)establish itself in the socially, economically, and institutionally devastated/in-becoming revolutionary post-war and later post-Infornbiro situation? How was the generation of children who experienced persecution and violence, orphanage and flight, famine, armed resistance, PLA victory, and everyday realities during and after World War II taken up by the establishing print media? I turn to the case of Mladinska knjiga (Young People's Book) in Ljubljana and examine its early post-war years in the context of the emerging Yugoslav socialist publishing industry, which was indebted to the pre-war communist and partisan organisation. I also analyse the cultural-political answers in regard to children's publishing in the aftermath of the Infornbiro crisis. In my third step I turn to the question how children's war and post-war experiences were addressed in the magazines *Civban* and *Pionir*. Instead of the top-down approach typical of totalitarianism research, a bottom-up approach that takes into account the complex relationships between political, (infra)structural, material, and affective contexts, as well as historical objectifications, as embodied in the presented post-war prints for children, promises not only to see the past in a more complicated light, but also to open it up to alternative imaginings of the future.

Maša Kolanović, Tanja Petrović

„Bolji život“ i refleksija krize jugoslovenskog socijalizma

Izlaganje je posvećeno seriji *Bolji život* (Radiotelevizija Beograd, 1987-1991, scenario Siniša Pavić), produktu popularne kulture koji nastaje u vreme ozbiljne krize

jugoslovenskog socijalizma i predstavlja refleksiju nad tom krizom u trenutku dok se ona događa. Zato ova serija nudi drugačiji tip društvenog i ekonomskog znanja o problemima jugoslovenskog društva i pruža dragoceni uvid u načine kako su Jugoslovenke i Jugoslovenke doživljavali duboke društvene, vrednosne, ekonomske i političke promene koje su obeležile poslednju deceniju socijalizma. Polazeći od pitanja zašto su građani i građanke Jugoslavije u tako velikom broju gledali seriju koja prikazuje njihove sopstvene svakodnevne probleme, u prvom delu izlaganja seriju *Bolji život* postavljamo u širi kontekst serija koje su se u to vreme prikazivale u Jugoslaviji i ističemo društveni realizam kao njenu osnovnu *differentiu specificu*. U drugom delu izlaganja seriju posmatramo kao izvor znanja o odnosu građanki i građana socijalističke Jugoslavije prema sistemu koji je prolazi kroz veliku krizu od koje se nikada neće oporaviti te postavljamo pitanje na koji način ovo znanje komplikuje i izaziva utvrđene narative o propasti jugoslovenskog socijalizma.

Ljiljana Kolečnik

Utjecaj društvenih i ekonomskih reformi na jugoslavenske prakse kulturne razmjene s nesvrstanim zemljama i pitanje razvojnih potencijala kulture

Obujam, intenzitet i struktura jugoslavenske kulturne razmjene s nesvrstanim zemljama, a u korelaciji s ekonomskim i društvenim reformama provedenim u Jugoslaviji od sredine 1960-ih do kraja 1980-ih, te s unutarnjim, političkim i ideološkim krizama Pokreta nesvrstanih zemalja, okvir je unutar kojeg se ispituje uloga kulture i umjetnosti u modelima i strategijama (re)prezentacije jugoslovenskog modela samoupravnog socijalizma u zemljama Globalnoga Juga, odnosno, doprinos Jugoslavije međunarodnim raspravama o NIEO i razvojnoj ulozi kulture unutar Druge razvojne dekade UN-a. Osnovu ponuđene analize čini skupina studija i elaborata Savezne komisije za kulturne veze s inostranstvom iz 1970. i 1971. godine, o sadržaju i ciljevima kulturne razmjene s nesvrstanim zemljama, kao prvi (i jedini) relativno cjelovit prijedlog jugoslavenske „nesvrstane“ kulturne politike. Znatna odstupanja od toga prijedloga u sljedećim godinama objašnjavaju se učincima društvenih reformi, slijednih ekonomskih i nacionalnih tenzija, utjecajem globalne naftne krize 1970-ih, te sve većim, otvorenim otporom ekonomski razvijenijih jugoslovenskih republika politici nesvrstavanja. Ponuđena objašnjenja nadopunjavaju prikazi teza kojima Jugoslavija sudjeluje u raspravama o funkciji kulture u razvoju zemalja Globalnog Juga te njezinih odgovora na prijedloge kolektivnih akcija nesvrstanih zemalja u polju kulture i zahtjeve za konkretnim, integrativnim projektima, poput osnivanja Galerije nesvrstanih zemalja u Podgorici 1983. godine.

Boris Koroman

Je li ono čega nema simptom?: O hrvatskom romanu i jugoslavenskoj krizi 1980-ih

Snažan odmak od mimetičkih modela obilježio je hrvatski roman još od 1970-ih godina. Taj se pomak, primjerice kod Cvjetka Milanje (1996) problematizira kao „antimimetička strategija“, „bijeg od stvarnosti“ ili „bijeg u književnost“ kada je riječ o fantastičarskom modelu. Slični su procesi odmaka od mimetizma na razne načine prisutni i u drugim modelima romana koji su se razvijali uz fantastičarski model ili iz njega, u primjerice „teorijskom“ i „novopovijesnom“ modelu romana 1980-ih, a u određenoj mjeri i u „žanrovskom“ ili „strukturalističkom“ modelu, odnosno „derivatima“ proze u trapericama (Nemec, 2003). Dakako da su različiti stupnjevi artikulacije postmodernizma snažno utjecali na primaran antimimetički impuls hrvatskog romana u 1980-im jer se polje visoke književnosti oblikovalo u svim aspektima u odnosu prema postmodernizmu. Posljedica je tih silnica specifičnost romaneske produkcije u kojoj se društvena stvarnost 1980-ih, desetljeća vrlo izražene „krize“, tematizira tek vrlo usko, specifično kodirano i posredno. To otvara pitanje iz naslova izlaganja – je li ono čega nema, pisanja o društvenoj krizi, simptom? U pokušaju trasiranja odgovora na to pitanje u izlaganju ću pokušati naznačiti specifičnosti polja književnosti 1980-ih i usporediti ih s „problematičnim“ poljem medija.

Aida Ličina Ramić

„Vruća cigla odgovornosti“: Kriza stambene politike u SR Bosni i Hercegovini u periodu kasnog socijalizma

Stambena politika u socijalističkoj Jugoslaviji odvijala se između proklamovane idejno-političke premise da je stan društveno dobro i da država treba svima osigurati društveni stan, s jedne strane, i realnih prilika na terenu, odnosno stalne stambene nestašice, koje su bile posljedica neujednačenih procesa ubrzane industrijalizacije i urbanizacije društva, s druge strane. Disbalans ideje i prakse generirao je stalnu krizu stambene politike u socijalizmu. U nastojanju da riješe ili ublaže ove probleme vlasti su u više navrata mijenjale strategiju politike stambene izgradnje provodeći brojne reforme. Akcenat ove politike, naročito u prvim decenijama poslije rata, bio je na društvenoj stambenoj izgradnji dok je individualna stambena izgradnja potpuno ignorirana. Takav odnos samo je dodatno produbljivao stambenu krizu. Početkom 1970-ih u SR Bosni i Hercegovini, uslijed nestašice društvenih stanova, njihove nerentabilnosti zbog niskih stanarina, eskalacije neplanske i bespravne izgradnje, društvene segregacije, neravnopravne raspodjele stanova i slično, pokrenut je novi set izmjena i reformi koje su za cilj imale saniranje ovih pojava. U ovom referatu pokušati ću predstaviti stambene prilike u SR BiH u periodu 1970-ih i 1980-ih godina, ukazati na krizu stambene politike, te utvrditi izvore te krize kao i posljedice koje su iz nje proizlazile.

Danijela Lugarić Vukas

Pitanje „vruće prošlosti“ i odgovori generacije postpamćenja u ruskome romanu 2010-ih: Od restauracije do refleksije

Polazeći od teze da se prave posljedice nasilne prošlosti i načina na koje ona oblikuje kolektivnu svijest mogu očitovati samo kroz analizu mehanizama njezine reprodukcije u generacijskom presijeku i/ili kroz generacije, rad će ponuditi pregled modela konceptualizacije sovjetske prošlosti u suvremenome romanu na ruskome jeziku. Posebice će me zanimati 2010-e jer je to desetljeće obilježeno dubokom krizom simboličkoga poretka u postsovjetskoj Rusiji koja se, u polju književnoga stvaranja, očitovala u barem dvama modelima prikazivačkih praksi prošlosti: restorativnom i refleksivnom (S. Boym). Prošlost me u ovom istraživanju ne zanima samo kao statička i monumentalna, završena slika/snimka, nego prije svega kao iskaz dinamičnih i procesualnih mehanizama društvenih i političkih učinaka te prošlosti u suvremenosti.

Ana Ljubojević, Marko Kovačić

Day of the Youth: Between Youth Participation Mechanism and a Personality Cult Booster

Following the theoretical framework of memory studies, together with that of youth and public policies, this paper analyzes and conceptualizes the last thirteen celebrations of the Day of the Youth (DoY) in the Federal Socialist Republic of Yugoslavia. By using information from the relevant Croatian and Serbian newspapers from 1974 to 1987, this paper addresses the DoY's potential for (democratic) emancipation of young people, in times of political uncertainty, crisis and (failed) reforms. The selected media outlets from Croatia and Serbia are four pro-regime daily newspapers, *Vjesnik* and *Vječernji list* (Croatia) and *Politika* and *Borba* (Serbia), and two student magazines, *Polet* (Croatia) and *Student* (Serbia). These publications will be analysed in order to trace points of convergences and divergences, attitudes and media framing. This study thus explores the development of the youth dissent from the official narrative behind the DoY symbolic relay race, which pretended to promote youth optimism, strength, and ideological zeal around the personality cult of Josip Broz Tito. Finally, our focus is laid on the event's unintended consequences, i.e. the DoY as a youth policy mechanism for enhancing youth promotion and participation.

Zdravko Matić, Damir Stručić

Ekonomska kriza u Jugoslaviji kao posljedica iseljavanja iz socijalističke Hrvatske nakon Drugog svjetskog rata

Autori su na temelju arhivske građe i recentne literature istražili uzročno-posljedične

veze i motive iseljavanja građana iz Socijalističke Republike Hrvatske nakon 1945. godine kada je Jugoslaviju zahvatila prva ekonomska kriza. Iseljavanje građana socijalističke Hrvatske bilo je primarno i prioritarno zbog teške ekonomske krize koja je pogađala sve slojeve društva, napose mlade i pripadnike tzv. radničke klase koji nisu bili zadovoljni svojim radnim statusom. Osim ekonomskih, bili su prisutni i drugi motivi zbog kojih su olako napuštali Jugoslaviju iako je to zakonom nakon Drugog svjetskog rata bilo zabranjeno. U drugom valu iseljavanja nakon 1960-tih, iseljavanja su postala legalna i legitimna te je osim ekonomskih razloga, među migrantima dio građana napuštao državu i zbog drugih razloga kao što su politički motivi, vjerski motivi, izbjegavanje služenja vojnog roka u JNA-a, bježanje pred zakonom zbog počinjenja raznih kaznenih djela, izbjegavanje služenja kazne zbog osuđujuće presude pred nadležnim sudom u Jugoslaviji i drugih razloga. Među migrantima našlo se mnogo mladih ljudi, radnika u raznim zanatima, poljodjelaca, obrtnika i pomoraca. Hrvatsku su napuštali neselektivno, građani gotovo iz svih krajeva sjeverne, srednje i južne Hrvatske. Ekonomski i politički migranti odlazili su najčešće u Zapadnu Europu (Njemačku, Austriju, Francusku, Belgiju, Nizozemsku, Italiju i druge zemlje), ali i prekooceanske zemlje kao što su Australija, Argentina, Kanada, SAD, Australija, Novi Zeland, Čile i druge zemlje. U trećoj fazi iseljavanja nakon 1970-tih i pojave nove ekonomske krize, SR Hrvatsku napuštali su sve brojniji građani te se može zaključiti da vlasti više nisu mogli kontrolirati izlazak građana iz države te su *de iure* dozvoliti slobodan odlazak inozemstvo na rad.

Andrea Matošević

Kriza nakon „reforme“: Slučaj tri dokumentarna filma

U izlaganju će se analizirati tri klasična dokumentarna uratka snimljena sredinom 1960-ih u ili uokolo tri različita tvornička postrojenja. *Prvi padež – čovek* Krste Škanate, *Od 3 do 22* Kreše Golika i *Devaluacija jednog osmijeha* Vojdraga Berčića koji, među ostalim, donose iskustvo nelagodnih reperkusija, lica otuđenoga rada u raškom ugljenokopu, zagrebačkoj trikotaži, odnosno zeničkoj željezari. Unatoč snažnom statusu „najuspjelijeg dokumentarizma“, kroz izlaganje će se, pored analize samih uradaka, postavljati pitanja o njihovoj reprezentativnosti, kritici koju su po izlasku u javnost polučili, kao i o utjecaju na daljnju filmsku produkciju u širem kulturološkom polju.

Domagoj Mihaljević

Making of the Yugoslav Market: The Role of the International Economic Institutions in Shaping the Character of Yugoslav Economy

The objective of my presentation will be to analyze how the international financial, trade and labor institutions defined the process of Yugoslav economic integration into the world market. More precisely, I will focus on the reports of the

International Monetary Fund (IMF), World Bank, International Labour Organization (ILO), Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) and General Agreement on Terms and Trade (GATT) to reconstruct their active role in influencing Yugoslav economic development and responsiveness of the Yugoslav party leadership to their demands and suggestions. Taking into account the demands coming from the international economic institutions (whose own political goals changed between 1945 and 1990), I wish to propose a hypothesis on the periodization of Yugoslav economic development: the period of integration that lasted from 1948 (the year of the Tito-Stalin split) to 1958, the period of development stretching from 1959 to 1980 and the period of austerity between 1981 to 1991.

Marek Mikuš

Personal Financial Services in Socialist Czechoslovakia: Mapping the Field

Scholars have so far completely overlooked the subject of personal financial services in socialist Czechoslovakia. However, despite the stereotype of state socialist economies as financially primitive, these services were far from absent. Mapping this field is therefore important for a better understanding of, on the one hand, socialist finances and economies in Czechoslovakia and beyond, and on the other, trajectories of financial development after socialism, as this did not start with a clean state. Based on analysis of archival sources, this paper will show that the Czechoslovak financial sector was subjected to extensive reforms under socialism. Even though socialist ideology acted as a brake on the development of retail finance of the kind seen in capitalist economies, broad strata of the Czechoslovak society have gained a more expanded access to personal saving and credit products than before, including loans for housing and consumption purposes, and these were removed from the domains of so-called “folk finance” and usury, and integrated into formal mainstream finance. The party-state and experts framed personal credit as an instrument of improving the quality of life of the population and addressing negative demographic trends, which was particularly clearly reflected in the popular scheme of subsidized “newlywed loans”.

Sven Milekić

„Ne želimo postati novi SUBNOR“: odbojnost branitelja iz Domovinskog rata prema borcima NOR-a usprkos sličnostima

Pobjedom Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) na izborima 1990. i s početkom rata 1991. proveden je ideološki obračun sa Savezom udruženja boraca Narodnooslobodilačkog rata (SUBNOR). Na platformi antikomunizma i antijugoslavenstva braniteljske će udruge od početka koristiti SUBNOR kao etiketu za određenu povlaštenu društvenu grupu ili „kastu“ koja uživa nezasluzene

privilegije tako što podržavaju politički korumpirani establišment. Braniteljske udruge odbijaju ikakve usporedbe sa SUBNOR-om, tvrdeći kako ne žele njihove privilegije, poseban tretman i društveno-političku moć, uz naglašavanje kako su se samo oni borili za Hrvatsku i demokraciju. Nasuprot prvotnim izjavama, braniteljske udruge uskoro počinju tražiti da se njihova prava izjednače s onima boraca NOR-a. Kako vrijeme prolazi, pored razvijene državne skrbi, braniteljska uključenost i ambicija za reguliranjem društvenopolitičkog života u svrhu obrane „vrijednosti i digniteta Domovinskog rata“ te njihova ponekad beskompromisna obrana HDZ-ovih vlada doprinose stvaranju dojma u medijima kako je posrijedi „subnorizacija“ branitelja. Sami branitelji koristili su etiketu SUBNOR-a za međusobnu diskreditaciju, posebno u pogledu veza s HDZ-om. Analizirajući primarne i sekundarne izvore, ovaj će rad prikazati na koji su način braniteljske organizacije radile diskurzivni otklon prema SUBNOR-u. Rad će zatim vidjeti na koji su način braniteljske udruge djelovale slično SUBNOR-u i kako su argumentirali svoju poziciju u kontekstu demokratskog poretka.

Smiljana Milinkov, Dinko Gruhonjić

Pedeset godina od Ustava Vojvodine: Od razvijene autonomije u Jugoslaviji do zaostale pokrajine u Srbiji

Vojvodina, nekadašnja Socijalistička Autonomna Pokrajina (SAP) u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i Socijalističkoj Republici Srbiji, 28. februara 1974. godine usvojila je prvi ustav u svojoj istoriji. Od usvajanja ovog ustava navršće se tačno pola veka 2024. godine. Raspadu Jugoslavije prethodilo je više događaja koji su predstavljali vododelnice, a jedan od njih je bio svrgavanje vojvođanskog autonomističkog rukovodstva oktobra 1988. tokom „antibirokratske“ ili „jogurt“ revolucije (Flere, 2022). Cilj tog uličnog ustavnog puča bio je da se ostvari ukidanje autonomije Vojvodine i Kosova. Amandmani na Ustav Srbije usvojeni su marta 1989., čime su *de facto* i *de iure* poništene autonomije Vojvodine i Kosova. Vojvodina je tim izmenama Ustava Srbije izgubila dotadašnju široku autonomiju, koja joj je garantovala izvršnu zakonodavnu i delimičnu sudsku vlast. Od tada do danas Vojvodina nije uspjela da povрати svoju autonomiju. Takav položaj Vojvodine dodatno je utvrđen i voljom postmiloševićevskih vlasti, kada je 2006. donet Ustav Srbije, koji je takođe izrazito centralistički koncipiran. Cilj rada je da istraži koje su društvene, ekonomske kulturološke i demografske posledice gubitka autonomije.

Shkumbin Misini

Empiric Analysis of Economic Performance Index for the European Union

In this paper, the economic progress of the countries of the European Union will be analyzed. The work will also help an economic analysis to measure performance for each country, also being done between countries within the European Union.

The analysis of the paper will focus on the both seconds halves of the last two decades (2001-2021). EPI calculates the most likely macroeconomic indicators: unemployment, budget deficit, and economic aid. In the framework of the works, we will highlight the economic performance of each of the EU member states. This paper will use graphs, descriptive statistics, and regression. The results show that Covid-19 has affected the reduction of economic performance for all countries, but countries that have been dependent on coastal tourism have had more impact. The paper will contribute and present a more realistic picture of the economic performance of the EU-27.

Nikolina Mokricki, Damir Stručić

Kriza i reorganizacija obavještajno-sigurnosnog sustava SFRJ nakon Brijunskog plenuma

U izlaganju autori na temelju neobjavljene arhivske dokumentacije i recentne znanstvene literature analiziraju uzroke, tijek i posljedice krize u obavještajno-sigurnosnom sustavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Kao ključni, promatraju se uzroci polarizacije u samom vodstvu jugoslavenske države koja je kulminirala na IV. plenumu Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, poznatijeg kao Brijunski plenum 1966. i svrgavanjem prvog čovjeka cjelokupne državne sigurnosti – Aleksandra Rankovića. Upravo je Brijunski plenum krucijalan za ulogu i cjelokupan razvoj jugoslavenskog sustava sigurnosti. Smjenom Rankovića sa svih dužnosti te reorganizacijom Uprave države bezbednosti (UDBA koja mijenja naziv u Službu državne bezbednosti, SDB), i čitavog sigurnosnog sustava uslijedilo je novo razdoblje u jugoslavenskim tajnim službama. Utjecaj odluka donesenih na Brijunskom plenumu na sigurnosni sustav osjećao se sve do Titove smrti, pa i do raspada SFRJ. Pod nadzorom SKJ krenulo se u reorganizaciju i izgradnju koncepta o mjestu, ulozi i zadacima SDB-a, a koji su se temeljili na Plenumskim odlukama. Naglasak će biti stavljen na tijek provedbi reformi u najpoznatijoj jugoslavenskoj službi SDB-u, kadrovske promjene, provedbu ključnih organizacijskih reformi, decentralizaciju poslova sigurnosti, normativno reguliranje njezinog rada i tijela koje obavljaju poslove državne sigurnosti.

Goran Musić

Doing Socialist Business in the Global South: Energoprojekt Managers in Zambia and Peru

The Yugoslav system of self-management granted considerable autonomy to its enterprises. The economic exchanges with the Global South were no exception with the state and diplomatic corp often taking a back seat in relation to enterprise managers who took the initiative on the ground. This paper will look at the self-representation of directors from Energoprojekt, an engineering and construction

self-managed corporation oriented toward large construction projects in the developing world. Using enterprise papers, travelogues and oral history interviews the paper will show how these actors fashioned themselves as agents of modernization in front of Yugoslav and host countries' audiences.

Marko Mustapić, Ivan Đorđević, Dino Vukušić

Sport, nacionalizam i medijska konstrukcija zbilje: Treća titula prvaka svijeta u košarci usred vrhunca jugoslavenske političke krize

Sport ovisi o dominantnoj kulturi i njezinim vrijednostima. Društveni značaj sporta mijenja se s društvenim promjenama. Odnos sporta i nacionalizma u društveno-humanističkim znanostima često je istraživao u okviru tematike raspada Jugoslavije. Hromadžić (2014) medije drži polugama moći za hegemonijsku prevlast društvenih elita, a Hardt i Negri (2003) ističu da je ključna uloga medija da oblikuju javne diskurse. Usred političke i ekonomske krize 1980-ih jugoslavenski košarkaši postižu iznimne uspjehe. Opće mjesto kolektivnog sjećanja te epohe pobjeda je u finalu SP-a u Argentini u kolovozu 1990. godine. Prvi je cilj rada utvrditi i usporediti retoriku hrvatskih i srpskih tiskovina o košarkaškoj reprezentaciji Jugoslavije tijekom kolovoza i rujna 1990. u dnevnim listovima (*Vjesnik*, *Vječernji list*, *Slobodna Dalmacija*, *Sportske novosti*, *Politika*, *Borba*, *Dnevnik*, *Sport*) i tjednicima (*Sprint*, *Slobodni tjednik*, *Nedjeljna Dalmacija*, *Tempo*, *Nin*, *Duga*). Drugi je cilj, korištenjem odabranih medijskih priloga nakon 1990., utvrditi konstrukciju diskursa o aferi „Divčeva gaženja hrvatske zastave“. U realizaciji istraživanja koristili smo metodu studija slučaja. Studija slučaja obuhvatna je istraživačka metoda koja uključuje korištenje različitih metodoloških alata, a usredotočena je na događaje unutar njihova konkretnog društvenog konteksta. U radu polazimo od teze da je „afera Divac“ tijekom 1990-ih medijskim rekonstrukcijama i nacionalističkim reinterpretacijama u javnosti postala svojevrsni mit.

Kristóf Nagy, Márton Szarvas

Reaction as Progress in Cultural Institutions: Crisis and Polarization in Culture in Late-Socialist Hungary

The global economic crisis of the 1980s profoundly shaped cultural policymakers and their ideology across Eastern Europe (Praznik 2021). This paper asks: what happened with the cultural infrastructure during late socialism? What intellectual and managerial positions it produced? What was the reason behind the formation of different factions in this period? By placing the paradoxical concept of reaction as progress, coined by József Böröcz (1999), into the core of our paper, we demonstrate how late socialism gestated the post-1989 demolition of the socialist cultural infrastructure and the polarization of cultural technocrats. Our paper deploys the critical literature on economic reforms to show that the liberalization of

cultural decision-making created conflicts and factions-struggles. We identify three positions among cultural managers: (1) neoliberal economists of culture, (2) managers of the late-socialist cultural institutions (3) players connected to global actors and striving for democratization. Our preliminary conclusions suggest that: (1) the polarization of the post-socialist cultural policy and politics was rooted in the crisis and reform attempts of state-socialist cultural infrastructure; (2) the degradation of cultural infrastructure socialism opened the path for spontaneous privatization and power struggle.

Magdalena Najbar-Agičić

Suton socijalističke Jugoslavije kroz prizmu lokalnih medija

Lokalni mediji jasno zrcale političke te društvene i ekonomske promjene, a posebno izrazito krizne trenutke. Na ovaj ili onaj način oni su vidljivi u pisanju lokalnih listova, a posebno se zanimljivo odražavaju na pozadinu izlaženja lokalnih novina. Novinari i uredništva lokalnih listova na različite su načine reagirali na nova idejna strujanja u kasnim 1980-ima: od njihova propagiranja do potpune negacije. U nekim situacijama ostavljena su i memoarska svjedočanstva o tome. Također, ovisno o sačuvanosti arhivske građe, prvenstveno društveno-političkih organizacija, moguće je rekonstruirati previranja koja su potresala hrvatsko društvo u posljednjim godinama socijalističke Jugoslavije. U izlaganju će se o tome govoriti na primjerima nekih lokalnih listova u socijalističkoj Hrvatskoj.

John Paul Newman

Welfare Provision for Disabled Veterans in Tito's Yugoslavia

My paper looks at processes of establishing and enacted disabled veteran welfare after the war and enforcing borders of inclusion and exclusion around the disabled veteran community in Tito's Yugoslavia. It addresses policies and legislation concerning social care and rehabilitation of disabled war veterans, showing how the socialist state established a welfare regime for disabled war veterans that went to great lengths in depicting a radical break with the interwar past, positing a new welfare system in which disabled veterans of the NOR would be properly acknowledged and rewarded. But this rhetorical distancing often belied the important continuities with the welfare model of the past, particularly vis-à-vis rehabilitation into the workplace and the role of the family in welfare provision. These were two areas at the centre of the supposed revolution that the communists were enacting in the new state, and thus two areas in which one might presume the post-1945 differed most substantially from its predecessor. The new regime drew closely on the welfare policies and values of the interwar kingdom. It was thus future-oriented but steeped firmly in the ideas and the precedents of the past.

Eleni Novakovska, Julijana Papazova

Zastupljenost rok i džez muzike u programima Muzičke omladine Makedonije (1974–1990)

Ovo istraživanje obuhvata analizu zastupljenosti rok i džez muzike u programima Muzičke omladine Makedonije u socijalističkom periodu. Odnosi između muzike i političkih prilika u programima Muzičke omladine Jugoslavije otkrivaju ambivalentan pristup rok muzici. Rok muzika je inicijalno prihvaćena i dobijala je podršku od državnog vrha, odnosno od Saveza socijalističke omladine Jugoslavije, a kasnije od početka 1980-ih, i od rukovodstva Muzičke omladine Jugoslavije. Takođe, u različitim vremenskim periodima rok i džez muzika su, u kulturnim i akademskim institucijama, bile prihvaćene, ali istovremeno i kritikovane. Paralelna podrška i kritika, tačnije, dvojak odnos prema ovim žanrovima ključan je za razumevanje jugoslovenske rok i džez scene, što se ogledalo i u radu Muzičke omladine Makedonije

Davor Pauković

„Nestranački pluralizam“: Posljednji pokušaj demokratizacije jugoslavenskog socijalizma

Rad analizira i kontekstualizira koncept „nestranačkog pluralizma“, posljednjeg pokušaja reforme političkog sustava u socijalističkoj Jugoslaviji krajem 1980-ih. Pri tome će fokus biti na političkoj tranziciji u Hrvatskoj, u čijem je kontekstu koncept promoviran. Kriza komunističkih sustava u Europi doživljava svoj vrhunac u drugoj polovici 1980-ih, uključujući Jugoslaviju. Jedan od odgovora na krizu bila je liberalizacija ili popuštanje, koja će u završnoj etapi u najvećoj mjeri biti izvan kontrole režima. Dio odgovora na krizu bio je i pokušaj reforme političkog sustava, odnosno demokratizacija socijalističkog poretka. U okviru toga, od 1988. promovira se koncept nestranačkog pluralizma koji je trebao još jednom pokazati avangardnost jugoslavenskog socijalizma. Nestranački pluralizam predstavljao se kao srednje rješenje između državno-partijske kontrole i višestranačja, a temeljio se na pluralizmu, ali unutar socijalističke ideologije i Socijalističkog saveza. U radu se prate rasprave oko koncepta nestranačkog pluralizma, od njegove pojave 1988. do napuštanja te ideje u drugoj polovici 1989., kada se prihvaća višestranački sustav kao jedina moguća reforma u kontekstu sloma jednostranačkih sustava u Europi.

Vesna Sara Peno

The Promotion of Church Music through the Activities of the Musical Youth of Yugoslavia

Although the freedom to belong to religious communities was guaranteed to the citizens of FNR/SFR Yugoslavia, as was the right of such communities to perform

their rites and communicate with believers, there were various, ongoing forms of pressure placed on these communities and believers, after the late 1940s. As a result, religious communities had restricted access to the public sphere, particularly to mass media and cultural institutions. Considering such positioning, the attempt to introduce church music to Yugoslav youth that was initiated in the late 1960s within the Musical Youth of Yugoslavia represented an interesting step both from the perspective of broader social conditions and this organization's programming and cultural mission. Focusing primarily on the work of a group of artists and scholars that took part in the organization of the annual international manifestation Yugoslav-German Choral Week, I will examine their main premises regarding particularly the concept of Serbian Orthodox church music as well as their role in promoting specific views on its aesthetical, musical, and historical characteristics among the young Yugoslavs.

Edvin Pezo

(Ne)mogućnosti reformisanja državne bezbjednosti u socijalističkoj Jugoslaviji

Društvenopolitički sistem Jugoslavije poslije Drugog svjetskog rata neminovno je povezan sa istorijom KPJ odnosno SKJ, pa s time i sa određenim uticajem političkih struktura u svim oblastima društvenog života. Da bi taj uticaj sprovedili, vlastodršci su se oslanjali i na službe državne bezbjednosti i njihove aktere, u određenim vremenima i prilično jako. Sa time su vladajuće političke elite i pripadnici državne bezbjednosti stvarali jednu vrstu simbioze u kojoj su bili na neki način međuzavisni. Cilj predavanja je preispitivanje karaktera reformskih mjera s kojom su se suočile državne bezbjednosti za vrijeme postojanja tzv. druge Jugoslavije u kriznim trenucima, pogotovo između 1966. i 1974. godine. U fokusu stoje politički akteri Centralnog komiteta na saveznom nivou kao i iz Sekretarijata za unutrašnje poslove, i uz to njihove ideje o društvu odnosno vladajućem društvenom modelu, kao i (ne)spremnost na promjene, ali i slika koju su slali sa određenim reformskim mjerama narodu. To nas vodi do glavnog pitanja, a to jeste spremnost i (ne)mogućnost reformisanja državne bezbjednosti u socijalističkoj Jugoslaviji.

Dragan Popović

Srpski nacionalizam i reforme u Jugoslaviji 1980–1990: Od prikrivene koristi do otvorenog neprijateljstva

U radu se istražuje međusobni odnos različitih reformskih napora u Jugoslaviji od 1980. do 1990. i ideologije srpskog nacionalizma koja je tih godina napredovala u svojevrsnom „maršu kroz institucije“. Jugoslavija je bila „zemlja stalnih reformi“, a posebno je ovo došlo do izražaja tokom njene poslednje decenije. U uslovima burnih promena u svetu, i Jugoslavija se suočila sa brojnim pokušajima ili bar

predlozima za reformu sistema ili njegovih delova. Predmet reformskih napora i predloga bilo je sve – od ekonomije i politike do državnih i društvenih institucija. Srpski nacionalizam koristio je krizu za nametanje sopstvenih rešenja građanima, ali je morao da računa i sa pomenutim reformskim predlozima. Neke od reformi nacionalizam je mogao da iskoristi, na primer predloge za jačanje centralne vlasti i za efikasnije funkcionisanje saveznih organa. Drugi predlozi, pre svega o demokratizaciji odnosa u zemlji, bili su prirodni neprijatelji ideologije nacionalizma. U oba slučaja promoteri nove ideologije morali su da računaju sa reformama, sa akterima koji su ih zagovarali ili im se suprotstavljali, i sa strukturama koje su u skladu s tim delovale. To je zajedno učinilo društveno okruženje još dinamičnijim i doprinelo intenzivnoj ideološkoj borbi čiji rezultat je na kraju uticao i na sudbinu zemlje.

Aleksandar Ranković

Queering the Socialist Crisis: Transformation and Change in Yugoslavia from the Perspective of Gay-Lesbian Activists

Gay and lesbian groups have existed in Ljubljana since 1984, while similar initiatives emerged in both Zagreb and Belgrade by 1990. As the Yugoslav federation was moving through a decade of “crisis”, this queer activism developed in the urban centers of an increasingly polarized society. However, reading their appearance as a onedimensional advent of “democratization” or “Europeanization” does not do justice to the political diversity of queer activism in Yugoslavia’s 1980s and early 1990s. My contribution begs the question as to why this queer activism emerged in the midst of radical transformations in late Yugoslavia? By (re)formulating the issue of homosexuality precisely as a problem of socialism, gay and lesbian groups sought to participate in broader debates on reforms of the self-management system. As a result, their activism not only aimed at the political and social realities of homosexuals in Yugoslavia (full decriminalization, non-discrimination, spaces for socialization) but also at queering the structural problems of Yugoslavia’s socialism (military vs. civil service, demilitarization). Looking into the discourses on crisis and reform in late Yugoslavia from a queer perspective, I would like to articulate the positions of gay and lesbian groups in the broader politics and history of transformation and societal change.

Andrea Roknić Bežanić, Bruno Raguž

Koksara Bakar: Krize i (neuspješna) rješenja

Koksara Bakar od svojeg osnutka početkom 1970-ih bila je jedna od najvećih privrednih subjekata u riječkom prstenu, ali i u tom dijelu Hrvatske. Rad Koksare bio je vrlo značajan kako za razvoj tadašnje privrede, posebno Željezare Sisak koja je bila i osnivač Koksare, tako i za razvoj lokalne zajednice. Početkom rada Koksare

u Bakru, koji je u drugoj polovici 20. stoljeća značajno stagnirao nakon „zlatnog“ doba u 19. i početkom 20. stoljeća, počeli su se ponovno doseljavati stanovnici, a grad se počeo ponovno razvijati. Međutim, poslovanje Koksare od samog je početka bilo na udaru kritike i propitivanja kako od strane samih vlasnika tako i od strane lokalne zajednice. Takvom stanju doprinose i sve veće krize generirane prije svega ekonomskim dubiozama u koje je Koksara vrlo brzo nakon otvaranja upala te sve lošija kvaliteta proizvodnje. Ovaj rad stoga želi prikazati krize koje nastaju u Koksari Bakar na nekoliko glavnih područja, i to na ekonomskom i proizvodnom planu, ali i ekološkom koji je u to vrijeme sve izraženiji. Osim toga, rad će za svaku od navedenih kriza predstaviti i tada nuđena rješenja te njihove rezultate. Na kraju, rad se kratko osvrće i na zadnju krizu i konačno gašenje Koksare 1994. te posljedice koje je ono ostavilo na cijeli kraj.

Luka Savčić

Jugoslovenska propagandna delatnost u inostranstvu kroz „Publicističko-izdavački zavod Jugoslavija“ pedesetih godina

Jugoslavija se nakon raskida sa zemljama Informbiroa našla u izuzetno nepovoljnom položaju, primorana da traži nove saveznike kako bi izbegla međunarodnu izolaciju. Usledio je izuzetno turbulentan period pedesetih godina karakterističan po snažnim pritiscima supersila, prema kojima je Jugoslavija konstantno menjala svoj odnos, i obrisima nove spoljnopolitičke doktrine koja je podrazumevala okretanje ka zemljama Trećeg sveta. U tom kontekstu propagandna delatnost prema inostranstvu, s ciljem učvršćevanja jugoslovenske pozicije u svetu, predstavljala je refleksi odgovor na izuzetno složenu situaciju u kojoj se zemlja nalazila. Pomenuti period spoljnopolitičkih lutanja poklopio se i sa postepenim oblikovanjem propagandne strategije koja je insistirala na „samostalnosti“, „posebnosti“ i „specifičnosti“ jugoslovenske revolucije, od iskustava NOB-a do socijalističke izgradnje. Veliku ulogu u ovoj vrsti nastupanja imala je izuzetno razvijena publicističko-izdavačka delatnost, pre svega kroz „Publicističko-izdavački zavod Jugoslavija“ koji je u tom periodu predstavljao jedan od glavnih kanala kroz koje je Jugoslavija artikulisala svoja „autentična iskustva“. Namera mi je da na osnovu arhivskih dokumenata i brojnih publikacija istražim funkcionisanje, ulogu, načine nastupanja i značaj ove institucije u kontekstu jugoslovenske propagandne strategije prema inostranstvu, s akcentom na drugu polovinu pedesetih godina kada je „Zavod Jugoslavija“ prošao kroz značajnu reformu.

Sanja Sekelj

Structures of Yugoslav International Cultural Exchange during the 1980s

The last decade saw the exponential rise of scholarship on the Non-Aligned Movement, including a number of studies on cultural exchange that took place both

within and among the so-called “First”, “Second” and “Third” worlds. Notwithstanding a few studies and projects, the topic of cultural exchange between Yugoslavia and NAM countries in the 1980s has so far been largely neglected. One of the many reasons for this lies in the structural characteristics of the Yugoslav cultural system itself, which – from the 1974 Yugoslav Constitution onward – became more and more decentralized and complex. The other reason can be sought in the widespread understanding of the 1980s as a decade of “gradual decline”, “demise” and overall crisis, both for Yugoslavia and for the Movement as a whole. The aim of this paper is to provide a tentative analysis of the relationship between Yugoslav federal and republican bodies that administered and oversaw international cultural exchange during the 1980s. While my initial research questions concerned quantitative and qualitative aspects of cultural exchange between NAM and Yugoslavia, the research agenda is refocused on cultural policy structures, so as to attain a more nuanced understanding of the place of these exchanges within the Yugoslav cultural system.

Sašo Slaček Brlek

From Victory to Victory to the Final Defeat: How Citizens of the Socialist Republic of Slovenia Perceived the Legitimacy of Socialism in Yugoslavia and the League of Communists

I analyze data from the Social survey Slovensko javno mnenje, which was conducted almost every year between 1968 and 1990 on a representative sample of citizens of the Socialist Republic of Slovenia, in order to uncover longitudinal trends in perceptions of LC legitimacy, strengths and weaknesses of Yugoslavia compared to other countries, responsiveness of state organs and socio-political organizations to initiatives by various social groups, as well as perceptions of well-being, material status and possibilities of advancement. The data shows that LC legitimacy rose during the latter half of the 1970s, reaching a peak in 1980, indicating that LC efforts at reform and bringing the party closer to the people managed to shore up support at least in the short term. However, even during this time people perceived the party and the Socialist Alliance as primarily oriented towards the interests of political functionaries and managers in state enterprises and particularly unresponsive to the interest of peasants and unqualified workers. After Tito’s death and worsening economic situation during the 1980s the legitimacy of the LC began its terminal decline, as people began to perceive a lack of improvement in all spheres of life, but particularly regarding their material well-being and possibilities of employment.

Žiga Smolič

Jugoslavija i „krizni“ trenuci palestinske revolucije 1967–1983.

Pitanje Palestine je gotovo već čitav vek uronjeno u stalne krize, a u radu ću se

fokusirati na period posle Drugog arapsko-izraelskog rata 1967. godine. Pomenuti rat promenio je dotadašnje odnose i odnos snaga na Bliskom istoku, menjajući status palestinskih oslobodilačkih organizacija koje su posle dve decenije „pasivnosti“ ponovo rodile palestinske političke i vojne napore da obezbede društvena i politička prava Palestinaca. Jugoslavija, koja je bila jedna od prvih zemalja koja je osudila izraelsku agresiju i prekinula diplomatske veze sa jevrejskom državom posle Šestodnevog rata, tada je postepeno počela sa uspostavljanjem odnosa sa Palestinskom oslobodilačkom organizacijom – PLO. U naredne dve decenije, Jugoslavija se etablirala kao jedna od centralnih pristalica PLO-a, i u materijalnoj, vojnoj i humanitarnoj pomoći. Nesvrstani spoljnopolitički i jugoslovesnki unutrašnjepolitički model istovremeno su uspostavljeni kao model za buduću palestinsku državu. Pored prikaza opšte jugoslovenske uloge u podršci palestinskoj revoluciji, u radu ću najviše pažnje posvetiti jugoslovenskim reakcijama u glavnim kriznim trenucima palestinske revolucije. S jedne strane, to se tiče pitanja sprovođenja direktne pomoći, a s druge strane i širokog spektara manevara jugoslovenske spoljne politike na razini globalne ili međunarapske politike.

Milan Sovilj

Tekstovi u emigrantskom listu *Poruka iz Londona* o stanju jugoslovenskog društva i države 1950-ih godina

Među izvesnim brojem jugoslovenskih građana, koji su iz raznih razloga rešili da ostanu u Velikoj Britaniji sa završetkom Drugog svetskog rata, nalazila se i jedna grupa praktično bivših jugoslovenskih političara. Radilo se o osobama, koje su tokom samog rata i to uglavnom na britanskoj teritoriji, činile deo jugoslovenske izbegličke vlade. Već nakon 1945. godine njihova politička aktivnost bila je vrlo ograničena i uglavnom usmerena ka kritici novog jugoslovenskog rukovodstva na čelu sa Josipom Brozom Titom. Vremenom je njihova kritika obuhvatala skoro sve što je predstavljalo novo jugoslovensko društvo i državu. Okupljeni unutar emigrantskog udruženja pod nazivom Jugoslovenski narodni odbor sa centrom u Londonu i pod vođstvom bivšeg predsednika izbegličke vlade i jednog od istaknutih srpskih i jugoslovenskih intelektualaca u periodu pre Drugog svetskog rata, Slobodana Jovanovića, ova grupa je izdavala list pod nazivom *Poruka*. Tekstovi u ovom, kako će se pokazati, neredovnom mesečniku, od decembra 1950. do decembra 1959. godine posvećeni Jugoslaviji, uglavnom su pratili stanje u kome su se nalazili novo jugoslovensko društvo i država, ističući i komentarišući neke od bitnijih dešavanja, kako u međunarodnim okvirima (na primer posledice Rezolucije Informbiroa), tako i u unutrašnjim pogledima (pitanje razvoja socijalizma i samoupravljanja, ali i neke od prvih razmirica unutar KPJ-a).

Ana Stojanoska

The Beginning of the End: The Eighties of the Last Century in the Macedonian Theater

In theater history, certain periods can be noted and classified as periods of crisis and then periods of reform. They are usually the result of crisis periods in the social, political and economic spheres in the country. At the end of the existence of SFR Yugoslavia, in the 1980, several major theatrical events were recorded in the theater history that can be defined as reform - a consequence of the crisis. In this period, the practice of following the repertoires of central theater institutions, notably the National Theater in Belgrade, declines in the Macedonian National Theater in Skopje, and subsequently, in the theaters of the republic, and a new aesthetic begins to appear. As a consequence of the dominant wave of political theater led by directors Dushan Jovanovich, Ljubisha Ristich and Macedonian director Ljubisha Georgievski in the 1970s, in the 1980s Macedonian theaters led to the building of a specific aesthetic dominated mostly by Goran Stefanovski's dramas. This paper is a research based on several performances, today anthology plays, which show the "X-ray picture" of the consequences of the crisis and the need for reform. In the period from 1981 to 1989, several important plays were staged on the stages of Macedonian theaters, and this paper is based on their reconstruction and the way of treating the "reform after crisis" phenomenon.

Potjeh Stojanović

Crisis in Economic Thought in Socialist Yugoslavia? On the Attempts of a Neoclassical-Marxist Reconciliation

Economic thought in socialist Yugoslavia embodies a specific merger of an orthodox Marxist critique of the political economy and neoclassical theory of markets and planning. Those theories are frequently considered incompatible. Whereas Marxist theory constitutes a radical critique of capitalist relations, neoclassical theory can be understood as the a-historic and affirmative theory of universal exchange via the market. This paper aims at identifying the theoretical contradictions in Yugoslav planning theory, which draws upon both theories. From a Marxist perspective, the dominant mode of thought and its contradictions need to be explained via the real contradictions in the political economy. It is of particular interest to what extent those contradictions can be related to the real contradiction of a non-capitalist mode of production and a bourgeois mode of distribution in self-governing socialism and how critical theorists in Yugoslavia aimed at reconciling those contradictory approaches, given the necessity to produce specific knowledge for a society in transition from capitalism to socialism.

Helena Stolnik Trenkić

Crisis of Narratives, Reform of History: Moving from the Eastern Bloc to the Non-Aligned World in Yugoslav History Textbooks 1945–1982

Yugoslavia's expulsion from the Cominform in 1948 necessitated a pivot in its worldview. However, its independent "Yugoslav Way" caused long-lasting confusion among citizens, who remained uncertain about their position between the East-West blocs (Vučetić 2015). Textbooks, as political-cultural instruments of "state-sponsored history" able to "shape national identity" (Bevernage 2018, Koren 2001, Stojanović 2001), addressed this crisis by furnishing socialist citizens-in-the-making with updated knowledge of Yugoslavia's foreign policy. First, authors revised narratives of the USSR and the Tito-Stalin split, constructing "Stalinism" as a malignant ideology and continuing threat, and presenting the split as Yugoslavia's struggle for Leninist values. Secondly, from the 1960s, pupils learnt about Yugoslavia's anti-bloc stance. The 1970s saw increasingly expansive sections on non-alignment as a standalone policy of peace, not just a response to the bloc system. Pupils learnt of the historically-demonstrable need for human rights and socialist development to achieve peace, and considered contemporary crises. Thirdly, content expanded beyond a European-only focus: reports on updating the curricula in 1970 insisted that "a Eurocentric approach must be rejected" (HDA 1413-4-3). This paper sets out the significant reform to historical narratives, which responded to the post-1948 crisis of purpose and taught pupils about Yugoslavia's place in the world.

Paul Stubbs

Intermesticity, Socialist Yugoslavia and the Non-Aligned Movement: Self-Management, Self-Determination and Self-Reliance in Crisis Conditions

Intermesticity, the collapsing of a binary opposition between the international and the domestic, has rarely been addressed in the literature on socialist Yugoslavia and the Non-Aligned Movement. Developing a conjunctural understanding of discourses and practices of self-management, self-determination and (collective) self-reliance in the context of North-South inequalities both globally and within socialist Yugoslavia itself, I suggest that a clear-cut division between internal and external developments becomes increasingly difficult to sustain. The elaboration of the New International Economic Order in 1974 coincides with the new Yugoslav Constitution, whilst the collapse of the NIEO, in the aftermath of the NAM summit in Havana in 1979, coincides with the death of Tito in 1980. The oil crises of 1973 and, particularly, 1979 have intermestic effects which create fragmentation and usher in a new settlement of global neo-liberalism as the flourishing of a new neo-colonial global political economy, whilst cementing the institutionalisation of neo-colonialism within Yugoslavia itself. In conclusion, I set out a new research agenda on the relationship between socialist Yugoslavia and the Non-Aligned Movement,

treating both as highly variegated formations.

Luboš Studený

Socialist Trials, Capitalist Foundations

In the 1980s socialist Czechoslovakia was sinking into an especially difficult economic crisis. The communist leadership rejected the reform movement of the 1960s and was wary about enacting any kind of reform at first. Nevertheless, the deepening problems and the changes in the Soviet Union showed the necessity of some action. This enabled reform-oriented circles to try to enact some kind of reform. The previous development was based on immutability, but with time, solutions, which would have been deemed unacceptable just a few years ago, were proposed – e.g. a market economy. The radicalism of the solutions culminated in 1989, which was also the year when Czechoslovak government, and many others, faced the harshest trials. The state socialist system did not manage to overcome its structural problems and lost its external guarantor – the Soviet Union. This led to demise of this system and its transformation into a variety of capitalism. What ended up being a capitalist transformation was built on socialist grounds and drew from earlier proposals, which were submitted to the communist leadership as reform plans. I will focus on the crisis threshold and the continuity of reform plans as well as actors who devised and promoted or even enacted such plans.

Irena Šentevska

Kužiš, stari moj?: Refleksija o krizama i reformama socijalističkog društva u jugoslovenskoj kinematografiji

Teško je bilo zamisliti beznadniji niz okolnosti za uspostavljanje jedne nacionalne filmske industrije od onog koji je postojao u Jugoslaviji neposredno nakon Drugog svjetskog rata. Uprkos svim teškoćama, državni aparat nove Jugoslavije prepoznaje prvorazredni značaj filmske industrije za afirmaciju novih društvenih odnosa. Nakon „partizanskog“ perioda jugoslovenske kinematografije, osnivanjem Filmskog preduzeća Narodne Republike Jugoslavije počinje period administrativnog upravljanja u kojem su postavljeni temelji savremene filmske proizvodnje u novoj Jugoslaviji. Film se smatra novom socijalističkom umetnošću utemeljenom na načelima „narodnog realizma“. Savremena društvena stvarnost predstavlja se onakvom kakva bi tek trebala da postane, u skladu sa očekivanjima od novog čoveka i novog društva. Moja studija hronološki prati na koji način se igrani film u socijalističkoj Jugoslaviji transformisao od medija promocije socijalističkih društvenih odnosa do medija refleksije o njihovim krizama i reformama. Od filmskih saga o herojima posleratne obnove i izgradnje, udarnicima i vizionarima boljeg društva, do oporih portreta ostarelih i razočaranih partizana, korumpiranih direktora koji zloupotrebljavaju samoupravni sistem, bolesnih rudara

i depresivnih železničara, gastarbajtera u limbu ekonomskih migracija i tako dalje, jugoslovenska kinematografija nudi specifičnu vizuru na krize i reforme jugoslovenskog socijalizma koju vredi podrobnije istražiti.

Saša Vejzagić

Stabilizacija kao posljednji krik avnojskog projekta: Poslovno-ekonomske prilike u 1980-ima i rad velikih poslovnih poduzeća na primjerima Industrogradnje i GK Međimurja

Galopirajuća kriza s kraja 1970-ih i prve polovice 1980-ih, koja je razvijene zemlje gurnula u recesiju, a jugoslavensku ekonomiju gotovo paralizirala, istovremeno se pokazala i kao globalni izazov za koji Jugoslavija utemeljena na idejama AVNOJ-a u konačnici nije pronašla prikladan odgovor. Pritom, stabilizacija i kampanja provođenja oštrih mjera štednje istovremeno su predstavljali posljednji program homogenizacije jugoslavenskog socijalističkog projekta, ali i konačnu dijagnozu njegovih nesavladivih proturječnosti. Ovaj rad pristupa fenomenu programa stabilizacije iz perspektive dvaju velikih poslovnih sustava, zagrebačke Industrogradnje i čakovečkog GK Međimurja. Analizira diskurs upravljačkih struktura poduzeća ispoljavale u odnosu na službenu liniju Partije, udruženi rad te dominantnu poslovno-ekonomsku ideologiju neoliberalizma. Paralelno s tim, rad promatra njihove konkretne napore za održavanjem redovnog poslovanja u značajno otežanim globalnim i jugoslavenskim uvjetima. Istraživanje se metodološki najvećim dijelom oslanja na tvorničku periodiku, te intervjue provedene u sklopu projekta Mikrostrukture jugoslavenskog socijalizma 1970-ih i 1980-ih.

Sabina Veladžić

Tumačenja bosanskohercegovačkih manifestacija jugoslovenske krize u bosanskohercegovačkoj omladinskoj štampi i diskursu partijske inteligencije 1988–1990.

Bosnu i Hercegovinu krajem 1980-ih potresaju afere, najprije Agrokomerc, zatim Neum, docnije se na te dvije velike nakalemljuju i afere Moševac, Kecmanović, itd. koje za posljedicu imaju ozbiljnu diskreditaciju bosanskohercegovačkog političkog i partijskog rukovodstva, prokazanog kao korumpiranog, birokratiziranog, otuđenog od radničke baze. Disreditirano bosanskoghercegovačkog partijsko rukovodstvo, odnosno, njegovi čelni ljudi bili su isti oni koji su od 1960-ih gradili politički, ekonomski i kulturni integritet središnje jugoslovenske republike nastojeći na taj način prevazići njen periferni položaj u socijalističkoj Jugoslaviji i osigurati joj trajnu stabilnost. Posljedično, njihovo urušavanje, u većoj mjeri nego afere, imalo je direktne reperkusije na stabilnost Bosne i Hercegovine, tim više jer su sve pomenute afere koincidirale sa usponom Miloševića na vlast u Srbiji, ovladavanjem pokrajinskim rukovodstvima, iznimno teškom situacijom na Kosovu, pokušajima

dovršavanja ustavnih reformi i revidiranja konfederalizirajućeg Ustava iz 1974. godine. Također, u isto vrijeme u Bosni i Hercegovini, slično kao i u Hrvatskoj, organiziraju se masovni populistički skupovi srpskog naroda (Knežina, Romanija), u crkvenim procesijama Bosnom i Hercegovinom pronose se mošti kneza Lazara i dolazi do pokušaja organiziranja „narodnih protesta“ na temelju principa antibirokratske revolucije, a kroz „povjerljive informacije“ Službe državne bezbjednosti Srbije i srbijansku štampu šire se informacije o iseljavanju Srba iz Bratunca i Srebrenice. U referatu ću nastojati pokazati na koji način se interpretiraju i tumače sva ova dešavanja u bosanskohercegovačkoj omladinskoj štampi koja koristi „demokratizaciju“ nastalu usljed rasula bosanskohercegovačkog političkog vrha da sebi osigura jači zamah i kritički progovor u javnom prostoru te kako se nastala situacija tumači u partijskim dokumentima i nastupima jednog dijela bosanskohercegovačke partijske inteligencije koji svojom „kontroverznošću“ izazivaju i medijsku pažnju i snažne reakcije izvan Bosne i Hercegovine.

Danijela Velimirović

Od centralizovanog do decentralizovanog modela: traganje za idealnim oblicima socijalističke trgovine (1945–1959)

Uspostavljanje socijalizma značilo je temeljnu rekonstrukciju buržoaske trgovine, koja je obeležena kao „profiteračka“, „špekulantska“ i „crnoberzijska“. Planskom raspodelom dobara alternativna nova trgovina trebala je uspešno da poveže proizvodnju i potrošnju i tako doprinese opštem blagostanju i srećnijoj budućnosti. Uvođenje samoupravljanja 1950. predstavljalo je novu prekretnicu: ono je donelo decentralizaciju snabdevanja i ponovno reformisanje trgovine revitalizovanjem principa ponude i potražnje. Ipak, suprotno očekivanjima stvoren je monopol određenih trgovačkih preduzeća, koji je ugrožavao osnovne temelje socijalističke trgovine i onemogućavao radničko upravljanje. Kako bi se osigurala demonopolizacija, onemogućila trka trgovačkih preduzeća za velikom dobiti i unapredilo samoupravljanje režim je 1953. doneo Uredbu o trgovinskoj delatnosti, trgovinskim radnjama i preduzećima, koja je definisala radnju kao osnovnu organizacionu jedinicu u maloprodaji. Negativni efekti Uredbe brzo su uočeni (smanjenje trgovačke mreže, nagomilavanje zaliha i gubitaka, nemogućnost modernizacije trgovačkog sektora, obesmišljavanje samoupravljanja u malim kolektivima, otvorene mogućnosti za malverzaciju i dr.), pa su ubrzo donete njene izmene i dopune (1955). No, diskusije o karakteru trgovine u socijalističkoj privredi su se nastavile, a sa njima i formiranje čitavog niza institucija, koje je trebalo da spreče deformacije „karakteristične za kapitalističku trgovinu u njenoj trci za profitom“.

Ivana Vesić

Alienation, Escapism and a Search for Spiritual Grounding: Yugoslav Youth's Turning Away from the Dominant Social Values and "Legitimate Culture"

The ongoing political and economic instability experienced by socialist Yugoslavia during the 1980s had a profound impact on the Yugoslav young generations at the time. As the dominant socialist narratives grounded on the belief in self-management's broad potential at social democratization and reforming started to fade away in the late 1970s and early 1980s, the Yugoslav youth was facing much harsher reality in comparison to previous generations. With the decline of optimistic projections and the rise of social and political antagonisms in Yugoslav everyday life, young Yugoslavs found refuge in various practices and activities that stood in sharp opposition to the dominant values, social or cultural. Whether engaged in various forms of "counter-cultural" escapism (drug abuse, participation in critical, subcultural artistic practices, etc.) or indulged in finding the spiritual grounding (in traditional religious communities or outside of them), Yugoslav youth clearly reflected the symptoms of a disintegrating socialist system. In this paper, the attention will be drawn to the reactions of cultural authorities including the youth organizations such as the Musical Youth of Yugoslavia to the prevailing tendencies among the young Yugoslavs in the 1980s. Considering the critical observations of Yugoslav youth from that period, I will discuss the fractures inside the socialist model of cultural policy, as well as in the approach of socialist leadership to cultural democratization and emancipation of masses.

Nikola Vojnović

Hrvatski turizam u jugoslavenskoj krizi 1981–1990.

Istraživanje obuhvaća stanje, razvoj, prostorne implikacije i posebnosti hrvatskog turizma u razdoblju ekonomske, socijalne i političke krize u Jugoslaviji od 1981. do 1990. godine. U gospodarstvu su dominantni faktori krize bili inflacija, čija je prosječna stopa dosegla 210%, najveći vanjski dug među zemljama Istočne Europe, te prosječan rast BDP-a oko 0,6%, što je deset puta manje od prosjeka za prethodna dva desetljeća. Socijalnu krizu obilježavala je velika stopa nezaposlenosti koja je narasla na 17% te nestašice robe široke potrošnje. Politička dimenzija krize okarakterizirana je nemogućnosti reforme u okvirima jednostranačkog sustava i jugoslavenske federacije. Vrednujući pogodnosti geografskog položaja u blizini emitivnih država Srednje i Zapadne Europe te ponudu atrakcijske osnove, turizam je u okolnostima krize prihvaćen kao razvojna prilika u pokušaju reforme gospodarstva. Analizom literature i statističkih pokazatelja utvrđeno je da je Hrvatska u ponudi imala 65% svih smještajnih kapaciteta, a ostvarivala je 66% dolazaka i 81% noćenja stranih turista u Jugoslaviji. Tijekom ovog razdoblja postignuti su rekordni rezultati u broju dolazaka i noćenja turista koji su premašeni

u drugom desetljeću 21. stoljeća. Prostorno je hrvatski turizam bio izrazito koncentriran u pojasu priobalnih i otočnih općina, a vodeće destinacije prema broju noćenja bile su Poreč, Umag, Dubrovnik, Rovinj i Pula.

Nesa Vrečer

People's Voices in Times of Reform in the Early Seventies

In this paper, we will examine how the public can express their political opinions in times of reform. First, we will look at formalized assemblies of voters, which have their roots in the Paris Commune. Assemblies of voters were a form of direct self-management in socialist Yugoslavia. They were public debates of all registered voters in specific local communities or municipalities where voters debated issues affecting their communes or the federation as a whole. One of their main functions was to elect their candidates to the ballot, but voters also gathered for various other reasons – changes in local laws, changes in state or federal legislation, local budgets, and various other local issues (e.g., building new infrastructure). We will take a closer look at assemblies of voters in the run-up to the first referendum on self-imposed contributions in Ljubljana in 1971, which was a consequence of the educational reforms of 1966 and 1967. In addition to this, we will look at the public debates in 1973 leading up to the constitutional reform in Yugoslavia in 1974. The goal is to observe how voices from below influenced decision-making at the top and how public opinion was disseminated.

Peter Vukman

Land Reform, Collectivization, Hungarians and South Slavs in the Baja Triangle (1945–1956)

The years following the Second World War brought dramatic changes in the economic and social situation of the Hungarian peasantry. The radical land distribution was followed by the Sovietization of agriculture and the first two waves of collectivization, which caused a real crisis in the countryside. In my presentation, I will analyze the process of land distribution and collectivization in the ethnically mixed villages of a small region along the Hungarian-Yugoslav border. I will examine the resistance and survival strategies and adaptation mechanisms the local peasantry developed. The archival sources also seem to indicate that during land distribution those South Slavs, who previously fought as Yugoslav partisans, found themselves in a privileged position. Moreover, during collectivization, social tensions were mixed with an ethnic dimension, while separate farming cooperatives were created for South Slavs. In connection with the increasingly tense Hungarian-Yugoslav relations, this also raises the question of whether collectivization can be considered as another way of controlling the local South Slavs. The examination of the above questions is also justified by the fact that on the other side of the border,

in Yugoslavia, an opposite process began in the 1950s, which could provide the locals with an opportunity for comparison. The archival research for this presentation is financially supported by the János Bolyai Research Grant of the Hungarian Academy of Sciences through my ongoing project “Power politics and everyday life, Hungarians and South Slavs in the Baja triangle, 1945–1956”.

Jelka Vukobratović

Omladina i gramofonske ploče: Krize jugoslavenske glazbene industrije 1950-ih

Diskografska industrija u socijalističkoj Jugoslaviji javlja se 1947., a nakon političkog zaokreta 1948. većinu svoje produkcije usmjerava na popularnu glazbu. Domaća popularna glazba, kao i ulazak zapadne popularne glazbe u jugoslavensku glazbenu industriju u tom razdoblju, nije nastajala bez posredovanja i brige za djelovanje glazbe na publiku, posebice na mlade. Za uspostavljanje ravnoteže, diskografska se industrija također trebala koristiti u obrazovne svrhe. Međutim, rani pokušaji obrazovne primjene gramofonskih ploča (primjerice, u školama, klubovima i inicijativama kao što je Muzička omladina) bili su iz raznih razloga mnogo manje uspješni od komercijalne produkcije. Ovaj će se rad usredotočiti na napetosti unutar rane Jugotonove diskografske produkcije u vezi s potencijalno koruptivnim ili pak obrazovnim učincima snimljene glazbe, kao i prihvaćanjem zapadnih utjecaja i kontrole nad ulogom gramofonskih ploča u životu poslijeratne mladeži.

Vesna Vuković

Povijest proizvodnje umjetnosti: Slučaj Galerije Događanja

Zadnja desetljeća jugoslavenskog socijalizma, koje istraživači (Suvin, Samary, Močnik) analiziraju kao razdoblje odustajanja od socijalističkoga projekta i pada u eksploatacijsko klasno društvo, u polju kulture i umjetnosti donijele su značajne promjene. Samoupravni preobražaj kulture od sredine 1970-ih, koji možemo sažeti kao povlačenje države s pozicije prosvjetiteljske voditeljice i simptom potkopavajućih kapitalističkih procesa, rezultirao je istovremeno i promjenom materijalne baze umjetničke proizvodnje te proliferacijom produkcijskih i izlagačkih prostora. U izlaganju ću se posvetiti jednom aspektu tog samoupravnog preobražaja kulture: suradnji izložbenih institucija s tvorničkim pogonima, konkretno slučaju Galerije Događanja (u Centru za kulturu Peščenica u Zagrebu) i umjetničkim produkcijama i izložbama koje su realizirane u uskoj suradnji s proizvodnim pogonima u toj zagrebačkoj općini. S obzirom na to da još nemamo sustavnih pregleda kulture i kulturne politike u kasnom socijalizmu, ovakav mikrohistorijski pristup pokazat će neke kontradikcije kasnog socijalizma i otvoriti pitanja koja su ispala s jedne strane iz narativa povijesti umjetnosti s autorom kao središnjim operativnim mehanizmom te, s druge strane, iz gorespomenutih makrohistorijskih

sistemskih analiza.

Sonja Zdravkova-Džeparoska

Politička kriza u posljednjem desetljeću Jugoslavije i reakcije analizirane kroz djelovanje Muzičke omladine Makedonije

Posljednje poslijetovsko desetljeće proteklo je u sve vidljivijim konfrontacijama republičkih i pokrajinskih rukovodstva. Prethodne političke krize koje su pratile povijest FNR/SFR Jugoslavije uspjele su se amortizirati ili nadvladati, za razliku od posljednje koja je rezultirala raspadom zemlje i nizom ratova. Povijesno razmatrano, društvena organizacija kao složeni mehanizam uvijek ima svoj odraz na kulturu i umjetnost. Ovo će izlaganje biti povezano s analizom projekcije političke situacije na kulturu praćenu podinstitucionalno kroz djelovanje Muzičke omladine Makedonije. Ova je organizacija kao dio Muzičke omladine Jugoslavije u svojem radu pratila i integrirala sve značajne političke promjene, odnosno direktive u kulturi. Općenito, 1980-ih su se u jugoslovenskoj kulturi sudarale dvije snažne tendencije. Prva je isticala pijetet prema djelu i liku Josipa Broza Tita, kao i ključnih premisa kulturne politike prethodnih razdoblja. Druga je bila povezana sa sve izraženijim tendencijama uvoza zapadnih (demokratskih) vrijednosti i modela u kulturnoj ponudi. Ovi se vrlo različiti diskursi paralelno susreću u radu Muzičke omladine Makedonije. Izlaganje će preko konkretnih primjera iz programa MOM-e analizirati gore spomenute tendencije, kao i način njihove realizacije i prezentacije, te konačno sastave odnosno profile izvođača.

Yuguang Zhou

Perception of the Late-Seventies SFRY in China: Yugoslavia as an Inspiration for Chinese Reforms?

In 1975, the People's Republic of China and the Socialist Federal Republic of Yugoslavia were two self-styled socialist countries outside the Soviet-led Socialist Camp, yet they were thoroughly different in most other aspects. China stuck to the orthodox Stalinism, which was the ideological reason of its split from the Soviet Union (and, in fact, Yugoslavia); while in Yugoslavia's case it was the 1948 split that propelled the country to develop its own model of selfmanagement. Yugoslavia had a more developed economy and much higher living standard than China, and had a prominent role in international diplomacy; in comparison, China was rather isolated both economically and diplomatically. Yet in ten years time, Yugoslavia would sink into deeper and deeper crises, while China had started extensive reforms that would eventually turn it into the second largest economy. In this presentation, I will look at how Yugoslavia and its version of socialism was perceived by China's official press, Chinese people who had face-to-face interactions with their Yugoslav counterparts, and Chinese scholars. I would tentatively argue, that Yugoslavia

played a role in inspiring the great reforms in China, yet ultimately Yugoslavia's distinctive self-management socialism was not generally adopted.

Mladen Zobec

To the Northwest! Labour Migrations of Albanian Workers to Slovenia and Croatia after WWII

This paper examines the labour migrations of Albanian workers to Slovenia and Croatia from 1945 to 1965. Using a combination of oral history interviews and archival accounts, we reconstruct and examine typical routes and life courses of migrants from Kosovo and Macedonia to the Yugoslav Northwest. These life trajectories are framed in the context of the political circumstances of the first two postwar decades. Here, we find that in Albanian populated areas of Kosovo and Macedonia, migrants' decisions to leave were often marked by conditions of life under the Ranković regime – the perceived disloyalty of the Albanian population and their repression acted sometimes as an important push factor. In the Yugoslav Northwest, however, migrants' life courses continued to be affected by authorities questioning their current and war-time loyalty to the Partisan movement and the socialist project, particularly for those who were working in the private sector. By examining archival sources and oral history interviews we also ask how migrants navigated these processes and thereby acted not as passive observers at the mercy of historical events but as actors negotiating the new historical conditions.

Petar Žarković

Reforma partije i kriza jugoslovenskog autoritarizma

Redefinisanje uloge Partije u društvu smatrala se glavnom okosnicom jugoslovenskog demokratskog socijalizma. U nekoliko reformskih ciklusa, jugoslovenski komunisti su pokušali da redefinišu poziciju SKJ ka demokratskim formama upravljanja i uticaja, ocenjujući takav iskorak važnim preduslovom uspešne poststalinističke tranzicije. Osnovni cilj rada je da ukaže na ključne momente reforme, naročito u periodu posle Brionskog plenuma. Rad bi pokušao da objasni ideološke razloge, glavne aktere procesa, te završne rezultate. Kriza jugoslovenskog društva, krajem 1960-tih, bila bi iskorišćena kao dodatni kontekstualni prilog u kojem se iskazala mogućnost ostvarivosti reforme, te ograničenja pred kojima su se susreli partijski liberali u njenom promovisanju. Da li je jugoslovenski komunistički poredak mogao da izbegne autoritarne crte, bilo bi završno razmatranje rada.

Sara Žerić

Reforma carinskih olakšica kao prilika za povratak jugoslavenskih gastarbajtera

Zavod za migracije i narodnosti za vrijeme novogodišnjih praznika 1970/71. iskoristio je dolazak u zemlju velikog broja radnika zaposlenih u inozemstvu kako bi se anketiranjem utvrdio njihov odnos prema povratku i zaposlenju u zemlji. Rezultati ankete, objavljeni u *Vjesniku u srijedu*, pokazali su da je osim visine zarade, uvjeta rada i/ili političkih okolnosti, veliki broj radnika kao jedan od uvjeta istaknuo i reformu carinskog sustava. Naime, upravo je carina bila ta koja je kočila povratak emigranata. Primjerice, 20,8% anketiranih emigranata imalo je osobni automobil u inozemstvu. Treba imati u vidu da je posjedovanje automobila sa stranim tablicama za mnoge radnike bio dodatni faktor koji ih je zadržavao u inozemstvu, jer je pored poteškoća da se automobil uveze i registrira u zemlji trebalo i platiti vrlo visoku carinu. Stoga je cilj ovog rada dati uvid u reformu carinske politike tijekom 1970-ih, analizirati rezultate ispitivanja stavova jugoslavenskih radnika na privremenom radu u inozemstvu te uvidjeti je li to utjecalo na njihov povratak u domovinu.

Nina Žnidaršič

Does Self-Governing Socialism Know the Public? On the Public, its (Non)Creation and Crises in Socialist Yugoslavia

In a self-governing socialist democracy, the emergence of the classical public sphere is formed through the sphere of labour: i.e. the proletarian/socialist public. It is the proletarians who constitute and wield power, and who are engaged in managing the socio-political system; it is the self-governing socialism that, in its theoretical explication, gives the possibility to the worker for realising the potential of the political animal: that is, using his own speech, expressing his own views, and generally acting politically and socially in the direction of the development of self-governing socialism. The equality that workers have when they enter the socialist political community implies the ability to think about the potential public and its specificities in self-governing socialism. In the paper I will try to answer the research questions: what was the public (sphere), did it exist at all, and what role did the channels of public communication play in shaping the public (sphere) in socialist Yugoslavia? I will be particularly interested in the crises in the establishment of the public (sphere), and thus the inability of workers to act politically; and also when the readers' letter section, which were supposed to allow a reciprocal exchange of information and views, began to be established. A reading of the initiative to set up a special commission for unpublished articles from external viewpoints in 1971, which was addressed to the Slovenian SZDL, suggests that the constitutional right of citizens to free use of speech, action and expression of viewpoints emerged as early as the beginning of the 1970s, and was established more explicitly in Slovenia later in 1980s.

SUDIONICI
PARTICIPANTS

Damir Agičić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

dagicic@ffzg.hr

Pavle Antonijević

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu

antonijevic.pavle@gmail.com

Rory Archer

University of Vienna

rory.archer@univie.ac.at

Nikola Baković

Neovisni istraživač

laonik.bakovic@gmail.com

Boel Bent

Aalborg University

boel@ikl.aau.dk

Katarina Beširević

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

besirevickatarina@gmail.com

Milivoj Bešlin

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd

milivoj.beslin@gmail.com

Tamara Bjažić Klarin

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

tbjazic@ipu.hr

Chiara Bonfiglioli

University College Cork

chiara.bonfiglioli@ucc.ie

Marko Božić

Pravni fakultet, Univerzitet Union u Beogradu

marko.bozic@pravnofakultet.rs

Mila Brnčić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

mila.brncic.1@unipu.hr

Anita Buhin

Institute of Contemporary History, Nova University of Lisbon
anitabuhin@fcsh.unl.pt

Lilijana Burcar

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
lilijana.burcar@ff.uni-lj.si

Lidija Butković Mićin

Sveučilište u Zadru
lidijab@gmail.com

Emilija Cvetković

Institut ekonomskih nauka, Beograd
emilija.cvetkovic@ien.bg.ac.rs

Sonja Cvetković

Fakultet umetnosti u Nišu
cvetkos@mts.rs

Ana Čorić

Muzička akademija, Sveučilište u Zagrebu
anacoric.muza@gmail.com

Ivana Dobrivojević Tomić

Institut za savremenu istoriju, Beograd
ivanadobrivojevic@hotmail.com

Igor Duda

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
igor.duda@unipu.hr

Darko Dukovski

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci
darko.dukovski@uniri.hr

Lada Duraković

Muzička akademija, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
ldurakov@unipu.hr

Ivan Đorđević

Etnografski institut SANU, Beograd
scedo@eunet.rs

Jelena Đureinović

University of Vienna
dureinovicjelena@gmail.com

Srđan Đurović

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd
srdjan.djurovic@ifdt.bg.ac.rs

Ildiko Erdei

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu
ierdei@f.bg.ac.rs

Viktor Fehér

Univerzitet u Novom Sadu
fehvik@gmail.com

Tina Filipović

Filozofski fakultet, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli
tinafilipovic.pu@gmail.com

Petja Grafenauer

Akademija za likovno umetnost in oblikovanje, Univerza v Ljubljani
petja.grafenauer@aluo.uni-lj.si

Vanja Grbović

Muzikološki institut SANU, Beograd
vanja88@msn.com

Dinko Gruhonjić

Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
dinko.gruhonjic@ff.uns.ac.rs

Saša Hajzler

Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana
Sasa.Hajzler@inz.si

Marta Harasimowicz

Filozofski fakultet, Karlovo sveučilište u Pragu
ma.harasimowicz@gmail.com

Immanuel R. Harisch

University of Vienna
immanuel.harisch@univie.ac.at

Ivan Hrštic

Institut za društvene znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Ivan.Hrstic@pilar.hr

Iva Jelusić

Christian Michelsen Institute, Bergen

ipjelusic@gmail.com

Milena Jokanović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

gnjatovic.milena@gmail.com

Marijana Kardum

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

marijana.kardum@ufzg.hr

Katja Kobolt

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana

katja.kobolt@zrc-sazu.si

Maša Kolanović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

mkolanov@ffzg.hr

Ljiljana Kolesnik

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

ljkolesnik@gmail.com

Boris Koroman

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

boris.koroman@unipu.hr

Marko Kovačić

Veleučilište Bernays, Zagreb

marko.kovacic@bernays.hr

Aida Ličina Ramić

Institut za historiju, Univerzitet u Sarajevu

licinaida@gmail.com

Danijela Lugarić Vukas

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

dlugaric@ffzg.hr

Ana Ljubojević

Filozofski fakultet, Univerza v Ljubljani

ljubo.ana@gmail.com

Zdravko Matić

Hrvatsko vojno učilište Dr. Franjo Tuđman, Zagreb

zdravko.matic71@gmail.com

Tijana Matijević

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd

tijana.matijevic@ifdt.bg.ac.rs

Andrea Matošević

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

amatosevic@unipu.hr

Domagoj Mihaljević

University of Nottingham

ahx4dm4@nottingham.ac.uk

Marek Mikuš

Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle

mikus@eth.mpg.de

Sven Milekić

University of Maynooth

sven.milekic.2019@mumail.ie

Smiljana Milinkov

Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

smilinkova@ff.uns.ac.rs

Iva Milovan Delić

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

iva.milovan.delic@unipu.hr

Shkumbin Misini

College AAB, Pristina

shkumbin.misini@universitetiaab.com

Nikolina Mokricki

Hrvatsko vojno učilište Dr. Franjo Tuđman, Zagreb

nikolinavukovic92@hotmail.com

Goran Musić

University of Vienna
goran.music@univie.ac.at

Marko Mustapić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
Marko.Mustapic@pilar.hr

Kristóf Nagy

Central European University, Vienna
nagy_kristof@phd.ceu.edu

Magdalena Najbar-Agičić

Sveučilište Sjever
mnajbar@unin.hr

John Paul Newman

Maynooth University
johnpaul.newman@mu.ie

Eleni Novakovska

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Sv. Kliment Ohridski, Skopje
eleninovak@gmail.com

Julijana Papazova

European Scientific Institute
izabeva@yahoo.com

Davor Pauković

Sveučilište u Dubrovniku
davor.paukovic@unidu.hr

Marin Pekica

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
pekicamarin@gmail.com

Vesna Sara Peno

Muzikološki institut SANU, Beograd
sara.kasiana@gmail.com

Benjamin Perasović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
Benjamin.Perasovic@pilar.hr

Tanja Petrović

Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana

taxema@gmail.com

Edvin Pezo

Leibniz Institute for East and Southeast European Studies, University of Regensburg

pezo@ios-regensburg.de

Dragan Popović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

dragan@policycenter.info

Bruno Raguž

Veleučilište Baltazar, Zaprešić

brunoraguz@gmail.com

Sabrina Petra Ramet

Norwegian University of Technology and Science, Trondheim

sabrina.ramet@ntnu.no

Jure Ramšak

Znanstveno-raziskovalno središče Koper

jure.ramsak@zrs-kp.si

Aleksandar Ranković

University of Vienna

aleksandar.rankovic@univie.ac.at

Andrea Roknić Bežanić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci

roknicezanicandrea@gmail.com

Luka Savčić

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

savcic.luka.luka@gmail.com

Sanja Sekelj

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

ssekelj@ipu.hr

Sašo Slaček Brlek

Fakulteta za društvene vede, Univerza v Ljubljani

saso.brlek-slaccek@fdv.uni-lj.si

Žiga Smolič

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
ziga.smolic@ff.uni-lj.si

Milan Sovilj

Institut za povijest, Akademija znanosti Češke Republike, Prag
sovilj@hiu.cas.cz

Ana Stojanoska

Fakultet za dramski umetnosti – Skopje
arcanna10@gmail.com

Potjeh Stojanović

University of Applied Sciences Vienna
potjeh.stojanovic@fh-campuswien.ac.at

Helena Stolnik Trenkić

University of Cambridge
ht394@cam.ac.uk

Zvonimir Stopić

Capital Normal University, Beijing
z_nanook@yahoo.com

Damir Stručić

Hrvatsko vojno učilište dr. Franjo Tuđman, Zagreb
damir.strucic@suradnik.unizg.hr

Paul Stubbs

Ekonomski institut, Zagreb
pstubbs@eizg.hr

Luboš Studený

Faculty of Arts, Charles University, Prague
studenylubos@seznam.cz

Márton Szarvas

Central European University
szarvas_marton@phd.ceu.edu

Irina Šentevska

Neovisni istraživač
irenasentevska@gmail.com

Daša Tepina

Fakulteta za humanistiko, Univerza v Novi Gorici

das.tepina@ung.si

Josip Tica

Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

jtica@efzg.hr

Saša Vejzagić

Neovisni istraživač

sasa.vejzagic@gmail.com

Sabina Veladžić

Institut za historiju, Univerzitet u Sarajevu

sabina.veladzic@iis.unsa.ba

Danijela Velimirović

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

dvelimir@f.bg.ac.rs

Ivana Vesić

Muzikološki institut SANU, Beograd

kakavhoror@gmail.com

Nikola Vojnović

Fakultet ekonomije i turizma, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

nvojinov@unipu.hr

Nesa Vrečer

Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana

nesa.vrecer@inz.si

Peter Vukman

University of Szeged

vuximaxi@gmail.com

Jelka Vukobratović

Muzička akademija, Sveučilište u Zagrebu

jelka.vukobratovic@gmail.com

Vesna Vuković

Sveučilište u Zadru

vukovic.ves@gmail.com

Dino Vukušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

dino.vukusic@pilar.hr

Sonja Zdravkova Džeparoska

Fakultet za muzička umetnost, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij vo Skopje

z.djeparoska@gmail.com

Yuguang Zhou

Ludwig Maximilian University of Munich

ludwigzhou@gmail.com

Mladen Zobec

Centre for Southeast European Studies, University of Graz

mladen.zobec@gmail.com

Petar Žarković

Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu

zarkovic011@gmail.com

Sara Žerić

Leibniz Institute for East and Southeast European Studies, University of Regensburg

zericsara96@gmail.com

Nina Žnidaršič

Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

nina.znidarsic@fdv.uni-lj.si

Organizator / Organizer

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli / *Juraj Dobrila University of Pula*
Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma / *Centre for Cultural and*
Historical Research of Socialism

Zagrebačka 30

52100 Pula

Croatia

ckpis@unipu.hr

<https://www.unipu.hr/ckpis>

<https://www.facebook.com/ckpis.unipu>

<https://www.youtube.com/@ckpis-unipu>

Organizacijski odbor / Organizing Committee

Anita Buhin, Igor Duda, Lada Duraković, Tina Filipović,
Boris Koroman, Andrea Matošević, Sara Žerić

Programski odbor / Programme Committee

Chiara Bonfiglioli (Cork), Ulf Brunnbauer (Regensburg),
Anita Buhin (Lisabon), Igor Duda (Pula), Lada Duraković (Pula),
Boris Koroman (Pula), Andrea Matošević (Pula), Tanja Petrović (Ljubljana)

**Zahvaljujemo Fakultetu ekonomije i turizma Dr. Mijo Mirković
Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli na ustupanju prostora.**

Zahvaljujemo na potpori / We thank for the support

Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe

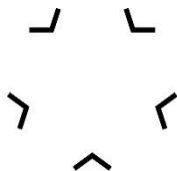

ROSA LUXEMBURG STIFTUNG
SOUTHEAST EUROPE

Medijski pokrovitelj / Media coverage

Radio Rojc

RADIO ROJC
87,7FM

CENTAR ZA KULTUROLOŠKA
I POVIJESNA ISTRAŽIVANJA
SOCIJALIZMA

CENTRE FOR CULTURAL
AND HISTORICAL RESEARCH
OF SOCIALISM

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma
Biblioteka CeKaPISarnica
Svezak br. 21

© Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Zagrebačka 30, 52100 Pula
www.unipu.hr

Knjiga je objavljena u rujnu 2023. godine.
Dostupna na www.unipu.hr.

ISBN 978-953-377-035-2